

”Samen Kleuren we de Stad”

Opdrachtgever:
Gemeente Harderwijk
Datum: maart 2020

**SAMEN
KLEUREN
WE DE STAD!**

Integraal beheerplan openbare ruimte

Harderwijk

Status	Definitief
Contactpersoon gemeente	dhr K.J. Bakema
Rapport opgesteld door	DG Groep® bv Helsinkilaan 6b 3446 AH Woerden
	
	tel 0172 213460 e-mail info@dggroep.nl internet www.dggroep.nl
Opdrachtnummer	174_031
Redactie en advies	M.E. van de Ven en M.J. Alferink
Auteurs	K.J. Bakema, J.L. Dirksen, D. Gielen, J. Wels, B. de Zwaan, M. van den Ende
Datum	Maart 2020

DG Groep b.v. is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassing van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de DG Groep b.v.. Opdrachtgever vrijwaart de DG Groep b.v. voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© DG Groep® b.v.

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever hierboven aangegeven en is haar eigendom. Niets uit dit rapport mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de DG Groep b.v., noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Samenvatting

Beheer en onderhoud van de openbare ruimte is een kerntaak van de gemeente. Een kwalitatief goede openbare ruimte draagt bij aan het welzijn en de veiligheid van onze bewoners. Dit beheerplan beschrijft praktisch alle aspecten van de openbare ruimte en hoe een bijdrage wordt geleverd aan het realiseren van onze beleidsdoelstellingen. Er wordt inzicht gegeven in hoe en wanneer wij onze middelen inzetten om onze openbare ruimte in stand te houden en op welke (beeld)kwaliteit wij beheren. Daarmee wordt ook helder wat het beheer van de openbare ruimte kost en hoe deze kosten zich verhouden tot het beschikbare budget. Het functioneel en goed onderhouden is van groot economisch belang, zo houden we ons areaal – onze kapitaalgoederen - in stand.

Dit beheerplan is een vervolg op het Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2015-2019, waarin verschillende disciplines voor het beheer van de openbare ruimte zijn ondergebracht. Er wordt als eerste teruggeblikt en bezien of we hebben gerealiseerd wat we in het vorige plan hadden afgesproken. De afgelopen jaren heeft de gemeente gewerkt met beeldkwaliteitsniveau C voor vrijwel de gehele openbare ruimte. Vervolgens hebben we onze ambities voor de komende jaren vastgelegd. Het areaal is de afgelopen 4 jaar met 9% gegroeid.

Het IBOR 2020-2024 levert daarmee een terugblik en een vooruitblik voor de komende jaren.

Harderwijk beheert de openbare ruimte op een planmatige wijze en vertaalt het integrale beleid van alle gemeentelijke programma's. De begrotingsprogramma's die samenhangen met beheer zijn de zorgzame stad, aantrekkelijke stad, verbindende stad en de ondernemende stad. We geven uitvoering aan het geformuleerde beleid aan de hand van vijf thema's: Natuurlijk duurzaam, Bewoners- en bedrijfsinitiatieven, Social return, Eenvoud en Differentiatie en Gezondheid en Vitaliteit.

In de afgelopen vier jaren is het betrekken van bewoners een onlosmakelijk onderdeel geworden van de beheerpraktijk. Bovendien zal met de komst van de Omgevingswet het betrekken van bewoners bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte alleen maar toenemen. Ook zal de energietransitie en klimaatadaptatie in de komende jaren veel inspanningen vergen.

In hoofdstuk een worden aanleiding, doel en gemeentelijke uitgangspunten beschreven. In het tweede hoofdstuk wordt de visie op de openbare ruimte beschreven. In de hoofdstukken daarna beschrijven we per onderdeel van de openbare ruimte een toelichting. Achtereenvolgens riolering, stedelijk water, reiniging, wegen, civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting/technische installaties, straatmeubilair, groen en spelen. Hoofdstuk 12 biedt een terugblik en aanbevelingen per thema en hoofdstuk 13 licht de financiële opbouw van het beheer toe en maakt inzichtelijk welke budgetten toereikend zijn. Daarnaast doen we voorstellen om extra invulling te geven aan de doelstellingen van het Coalitieakkoord, die we niet kunnen realiseren binnen het bestaande budget. We vragen de Raad om keuzes te maken welke aanvullende voorstellen zij wil financieren.

De gemeenteraad kan op basis van dit document richting geven aan het beheer van de openbare ruimte.

Inhoud

Samenvatting 3

1 Inleiding 8

- 1.1 *Waarom een Beheerplan Openbare Ruimte 8*
- 1.2 *Doel beheerplan 8*
- 1.3 *De plaats van het beheerplan in de beleidscontext 9*
- 1.4 *Gemeentelijke beleidsuitgangspunten 10*
- 1.5 *Uitgangspunten bedrijfsvoering beheer openbare ruimte 11*

2 Visie op openbare ruimte 13

- 2.1 *'Samen kleuren we de stad' 13*
- 2.2 *Thema's voor het beheer 13*

3 Riolering 16

- 3.1 *Prestatiebeschrijving 16*
- 3.2 *Beleidsuitgangspunten 16*
- 3.3 *Korte terugblik 16*
- 3.4 *Huidige kwaliteit 17*
- 3.5 *Ontwikkelingen 2020-2024 17*
- 3.6 *Kosten 18*

4 Stedelijk water 19

- 4.1 *Prestatiebeschrijving 19*
- 4.2 *Beleidsuitgangspunten 19*
- 4.3 *Korte terugblik 20*
- 4.4 *Huidige kwaliteit 20*
- 4.5 *Ontwikkelingen 2020-2024 20*
- 4.6 *Kosten 21*

5 Reiniging 22

- 5.1 *Prestatiebeschrijving 22*
- 5.2 *Beleidsuitgangspunten 23*
- 5.3 *Korte terugblik 23*
- 5.4 *Huidige kwaliteit 24*
- 5.5 *Ontwikkelingen 2020-2024 25*
- 5.6 *Kosten 25*

6 Wegen 26

- 6.1 *Prestatiebeschrijving 26*
- 6.2 *Beleidsuitgangspunten 26*
- 6.3 *Korte terugblik 27*
- 6.4 *Huidige kwaliteit 28*

6.5 *Ontwikkelingen 2020-2024* 28

6.6 *Kosten* 29

7 Civieltechnische kunstwerken 30

7.1 *Prestatiebeschrijving* 30

7.2 *Beleidsuitgangspunten* 30

7.3 *Korte terugblik* 30

7.4 *Huidige kwaliteit* 30

7.5 *Ontwikkelingen 2020-2024* 31

7.6 *Kosten* 31

8 Openbare verlichting en technische installaties 32

8.1 *Prestatiebeschrijving* 32

8.2 *Beleidsuitgangspunten* 32

8.3 *Korte terugblik* 32

8.4 *Huidige kwaliteit* 33

8.5 *Ontwikkelingen 2020-2024* 34

8.6 *Kosten* 34

9 Straatmeubilair 35

9.1 *Prestatiebeschrijving* 35

9.2 *Beleidsuitgangspunten* 35

9.3 *Korte terugblik* 35

9.4 *Huidige kwaliteit* 36

9.5 *Ontwikkelingen 2020-2024* 36

9.6 *Kosten* 37

10 Groen 38

10.1 *Prestatiebeschrijving* 38

10.2 *Beleidsuitgangspunten* 38

10.3 *Korte terugblik* 39

10.4 *Huidige kwaliteit* 40

10.5 *Ontwikkelingen 2020-2024* 41

10.6 *Kosten* 41

11 Spelen 42

11.1 *Prestatiebeschrijving* 42

11.2 *Beleidsuitgangspunten* 42

11.3 *Korte terugblik* 42

11.4 *Huidige kwaliteit* 43

11.5 *Ontwikkelingen 2020-2024* 44

11.6 *Kosten* 45

12 Terugblik en Aanbevelingen 46

12.1 Conclusies per discipline 47

12.2 Aanbevelingen per thema 52

13 Financiële planning 55

13.1 Uitgangspunten financieel overzicht 55

13.2 Financieel overzicht voor alle disciplines 55

13.3 Financiële gevolgen van de thema's 56

13.4 Meerjarenplanning Beheer Openbare Ruimte 57

14 Bronnen 58

1 Inleiding

1.1 Waarom een Beheerplan Openbare Ruimte

Het beheer van de openbare ruimte is een belangrijke taak van de gemeente. Om doelgericht en planmatig te werken, zijn kaders en beleidsdoelen noodzakelijk. Bewoners en gebruikers ervaren de openbare ruimte als één geheel en niet als een afzonderlijke optelsom van elementen. De kwaliteit van de openbare ruimte heeft effect op de manier waarop mensen hun leefomgeving gebruiken en misbruiken. Daarom benadert de gemeente het beheer ook op een integrale en samenhangende wijze.

Deze benadering komt onder andere tot uiting in dit beheerplan, dat beheer beschrijft voor praktisch alle aspecten van de openbare ruimte. In samenwerking met de domeinen Samenleving, Ruimte en Bestuur en Organisatie spelen we in op vragen van gebruikers en bewoners voor een leefbare omgeving waar ontmoeten en bewegen centraal staat. Uiteraard doen we dit op duurzame wijze. We voeren maatregelen zo veel mogelijk samen met de buurt uit.

1.2 Doel beheerplan

Dit beheerplan geeft een samenhangend overzicht van de kaders voor het beheer van de openbare ruimte. De openbare ruimte vormt een samenhangend geheel, waarbij elementen elkaar direct beïnvloeden. Losstaande keuzes over aparte producten kunnen afbreuk doen aan de integrale kwaliteit. Integraal beleid en beheer vormen daarom uitgangspunten voor dit beheerplan.

Het vormt de basis voor de meerjarenbegroting en de jaarrekening. Bovendien presenteert het een visie op het beheer, waarbij de vastgestelde kwaliteitsniveaus het uitgangspunt vormen. Dit beheerplan heeft betrekking op de onderstaande producten:

Opgenomen in beheerplan	
Civiele kunstwerken	Harderwijker Aanpak wordt niet apart besproken, omdat het door werkt in alle disciplines
Groen	
Openbare verlichting	
Riolering	
Reiniging	
Spelen	
Stedelijk water	
Technische installaties	
Wegen	

Hoofddoel is om gedragen uitgangspunten voor het beheer en het kwaliteitssysteem vast te stellen, het gaat daarbij om:

- inzicht te geven in de prestatie en het streefniveau van gemeente Harderwijk voor het beheer van de openbare ruimte;
- een overzicht te bieden van de beheerkosten voor de openbare ruimte, aansluitend op het gewenste beeld en de gewenste kwaliteit;
- aan te geven welke ontwikkelingen voor het beheer plaatsvinden met hun financiële gevolgen;
- een overzicht te geven van de arealen die beheerd worden;
- het maken van een integrale afweging voor het beheer van de producten in de openbare ruimte.

De producten nutsvoorzieningen, parkeergarages, havens, afvalinzameling, handhaving, kunstobjecten, begraafplaatsen, sportaccommodaties en bossen vallen buiten het kader van dit plan. Afvalinzameling is een aparte dienstverlening die niet direct betrekking heeft op het beheer van de openbare ruimte. De parkeergarages, begraafplaatsen, sportaccommodaties en bossen zijn zelfstandige objecten met afzonderlijke beheerplannen. De kunstuitingen in de openbare ruimte zijn in een specifiek beheersysteem opgenomen.

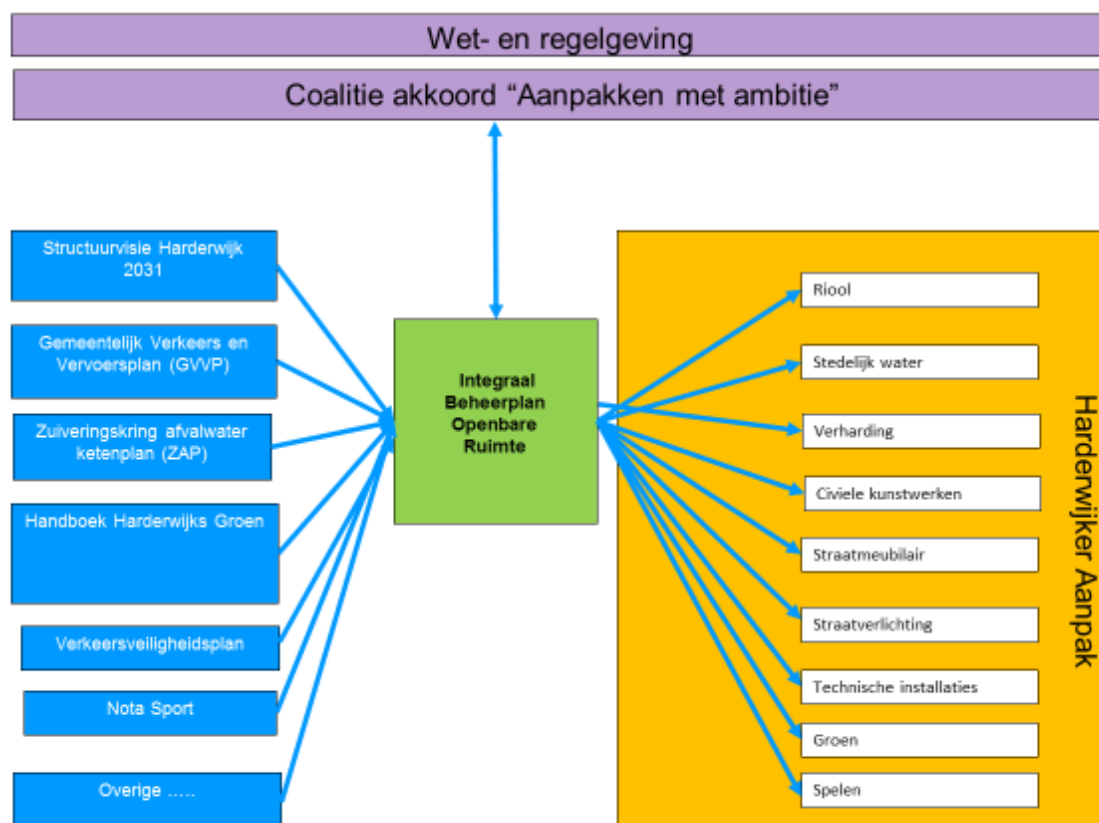
De singels, (natuurlijke) oevers en beschoeiingen in de gemeente zijn over het algemeen in eigendom en beheer bij het waterschap Vallei en Veluwe. De gemeentelijke waterpartijen en het grondwater maken onderdeel uit van product stedelijk water.

Niet opgenomen in beheerplan	
Nutsvoorzieningen	Kunstobjecten
Havens	Begraafplaatsen
Afvalinzameling	Sportaccommodaties
Handhaving	Bossen
Parkeergarages	

1.3 De plaats van het beheerplan in de beleidscontext

Dit beheerplan vormt een schakel tussen de verschillende beleidsplannen voor de producten in de openbare ruimte en de meerjarenonderhoudsprogramma's. Het domein Ruimte is primaathouder voor de inrichting van de openbare ruimte op basis van hun bestemmings- en inrichtingsbeleidsplannen. Deze vormen samen met het coalitieprogramma en raadsbesluiten het uitgangspunt voor dit beheerplan. De technische en financiële uitwerking krijgt vorm in dit integrale beheerplan.

De Harderwijker aanpak zorgt voor de verbinding in de openbare ruimte tussen gemeente en inwoners en bedrijven maar ook tussen bewoners en bedrijven onderling

1.4 Gemeentelijke beleidsuitgangspunten

Het gemeentelijk beleid is vastgelegd in het collegeprogramma 'Aanpakken met ambitie', de themabegroting 2019-2022 en de Kadernota 2020-2023.

Collegeprogramma

In het collegeprogramma 'Aanpakken met Ambitie', geeft het college aan door te willen pakken op onderwerpen die al eerder in gang zijn gezet. De vastzittende woningmarkt, het écht werk maken van duurzaamheid, het invoeren van de Omgevingswet en het verbeteren van de dienstverlening. Daarnaast heeft het college een positieve grondhouding om mee te werken aan plannen en ideeën vanuit de samenleving.

Uitgangspunt voor de financiën is een sluitend meerjarenperspectief, waarin uitgaven zoveel mogelijk structureel worden gedekt. Het coalitieakkoord staat vol met ambities. Om de ambities waar te maken zijn zowel structureel als incidenteel middelen nodig. Structureel werd o.a. groen van kwaliteitsniveau C naar B gebracht, incidenteel werden middelen beschikbaar gesteld voor een vlot, bankjes voor ouderen en fijnstofafvangsters.

Structuurvisie Harderwijk 2031

De structuurvisie kent zes programma's die voor de periode 2014-2017 financieel vertaald zijn in de Kadernota 2020-2023 en worden vastgesteld in de themabegroting. Voor het beheer van de openbare ruimte zijn een 4 tal programma's van toepassing :

Programma 1 De *zorgzame* stad - staat voor actief participeren van inwoners in de samenleving. Het ondersteunt activiteiten die de zelfredzaamheid, gezondheid en vitaliteit van inwoners verbeteren. Voor inwoners die het (tijdelijk) niet redden bieden wij een sociaal vangnet. Ook willen wij een veilige woon- en leefomgeving creëren. De doelen zijn een sterkere, betrokken Harderwijkse gemeenschap en een leefbare en veilige woonomgeving.

Programma 2 De *aantrekkelijke* stad - staat voor het realiseren en in stand houden van een stad waarin het aantrekkelijk is om te wonen, te werken, te leven en te verblijven. De doelen hiervan zijn een hogere kwaliteit van de woonomgeving en een duurzamere samenleving.

Programma 3 De *ondernemende* stad - staat voor het versterken en behouden van de economische kracht van Harderwijk. Die economische kracht wordt bepaald door de omvang en samenstelling van de beroepsbevolking, de kwaliteit van de werklocaties en de mate van groei en innovatie in het bedrijfsleven. Het imago en de profilering van Harderwijk als het economische centrum van de regio is een belangrijke factor. Om dit te bereiken is een sterkere recreatie- en zorgsector nodig.

Programma 4 De *verbindende* stad - staat voor een stad waarin de afstand tussen wat bewoners en ondernemers willen en wat de overheid vanuit het algemeen belang wil wordt verkleind. Om dit te bereiken streven we naar betere dienstverlening, meer bestuurskracht en meer partnerschap en samenwerking.

Bereikbaarheid/ Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP) / Verkeersveiligheidsplan

Het GVVP wil de bereikbaarheid van Harderwijk via het spoor en de openbare weg verbeteren. Maar ook hebben we specifieke aandacht voor fietsssnelwegen, fietspaden en fietsparkeren in de binnenstad. In het verkeersveiligheidsplan is veel aandacht voor de verkeersveiligheid voor fietsers in de stad. Ook zoeken we naar oplossingen om de elektrische fiets en snelheidsverschil, wegbreedte etc.

Duurzaamheid / Duurzaamheidsvisie Harderwijk

Duurzaamheid staat centraal in ons handelen. De invulling van het thema berust op vier pijlers:

- De energieke stad, met als doelstelling het bereiken van 45% CO₂-reductie in 2031 ten opzichte van 2010
- Circulariteit: het produceren van zo min mogelijk afval en het sluiten van kringlopen

- **Klimaatadaptatie:** Harderwijk klimaatbestendig maken op basis van een analyse van de kritieke punten in Harderwijk voor hittestress, droogte en wateroverlast. We bergen regenwater op straten, pleinen en parken. We vergroenen de stad om hittestress te voorkomen, meer water te kunnen bergen en perioden van droogte te voorkomen.
- **Biodiversiteit:** het versterken en bevorderen van de biodiversiteit in Harderwijk. Ondanks alle ruimtelijke ontwikkelingen mag de biodiversiteit er per saldo niet op achteruit, maar moet er juist op vooruit gaan. Wij willen dat daar waar zich mogelijkheden voordoen, kansen worden gegrepen om de biodiversiteit te vergroten en dat mensen zich meer bij de natuur betrokken voelen.

De kaders en uitgangspunten die zijn vastgelegd in de Duurzame Stad vormen de basis voor pilot 'Straat van de toekomst'. Een aanpak voor de fysieke leefomgeving waarin het toekomstbestendig ontwerpen van de openbare ruimte wordt vertaald in beheers- en uitvoeringsplannen.

Versterken ruimtelijke kwaliteit

Bij de uitvoering van grote ruimtelijke projecten hebben wij zorg voor een aantrekkelijk woon-, werk- en leefklimaat en versterken dit door lokale initiatieven ruimte te geven. Bij het inrichten van de openbare ruimte hebben we meer aandacht voor groen.

Een veilige en prettige leefomgeving

We activeren bewoners om mee te doen en ondersteunen ze hierin, waarbij we sturen op meedoen naar vermogen. Wijkmanagers ondersteunen bewonersinitiatieven die zijn gericht op het bijdragen aan de samenleving. We stimuleren burgerschap met het plan van aanpak dat is vastgesteld in het document "Harderwijk zijn wij samen; Een terug- en vooruitblik op Burgerschap": e-democracy, Citizens Lab, structurele verbinding met onderwijs, Rek in de regels-team, inzet inwonersexpertise, inclusieve arbeidsmarkt, voltijdrouwe statushouders (combinatie taal/werk).

Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan (ZAP)

De gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten en het waterschap Vallei en Veluwe werken als partners samen in de afvalwaterketen. In het ZAP is de gezamenlijke visie concreet gemaakt voor het stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Een belangrijk thema waar we als partners invulling aan willen geven is duurzaamheid. Een belangrijke opgave is het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering. Door meer gebruik te maken van de openbare ruimte voor opvang en afvoer van hemelwater kunnen we intensieve regenbuien beter verwerken. Ook is er steeds meer noodzaak om de rol van de particulier in de opvang van regenwater te vergroten.

Sportbeleidsnota

De sportbeleidsnota formuleert ambities voor Harderwijk als sportieve gemeente waarin voor iedereen ruimte is om te sporten en te bewegen. We willen een gezonde en actieve leefstijl stimuleren en een breed, uitdagend en toegankelijk aanbod van sportvoorzieningen faciliteren. Goede sport en speelvoorzieningen in de wijk, zoals uitdagende speeltuinen en kunstgrasveldjes, spelen daar een belangrijke rol in.

1.5 Uitgangspunten bedrijfsvoering beheer openbare ruimte

Voor het effectief en efficiënt uitvoeren van het beleid is een goede bedrijfsvoering noodzakelijk. De bedrijfsvoering voor het beheer van de openbare ruimte is servicegericht en heeft drie belangrijke uitgangspunten: maatschappelijke betrokkenheid, lokale betrokkenheid en milieu (duurzaamheid). Bij de dienstverlening hanteren we de

Harderwijker Aanpak met de drie O's: Open, Ontspannen en Ondernemend. De uitgangspunten en werkwijze toetsen we voortdurend op basis van de aspecten kennis, kosten en service. Dit resulteert voor het beheer in een snelle, flexibele en integrale dienstverlening.

Kennis

Het beheer van de openbare ruimte in de gemeente Harderwijk wordt deels door eigen personeel en deels door private partijen uitgevoerd. Dit heeft als voordeel dat de gemeente de vakkennis in huis houdt en hiervoor niet afhankelijk is van externe partijen. Bij overheidsinstanties die gekozen hebben om alleen een regierol te vervullen, blijkt dat de expertise vermindert en de controle functie en rol van opdrachtgever niet optimaal worden uitgevoerd. Door een deel van de werkvoorbereiding en het beheer zelf te blijven doen houdt Harderwijk voldoende kennis in huis om het beheer effectief aan te kunnen sturen.

Kosten

De beheercalculaties in dit integrale beheerplan zijn gemaakt op basis van marktprijzen en onafhankelijk van wie het beheer uitvoert. Zo kunnen we de kosten van onze eigen dienst en die van aannemers aan elkaar spiegelen. Hiermee hebben we een ideale thermometer voor het efficiënt beheren van de openbare ruimte.

Door voor de verschillende diensten een afweging te maken tussen zelf doen of uitbesteden kunnen we steeds financieel gunstige keuzes maken.

Bij het realiseren van milieudoelen maken we altijd een maatschappelijke afweging van de kosten op de korte en middellange termijn.

Service

De kracht van onze bedrijfsvoering is kwaliteit en flexibiliteit. Door het gebruik van eigen personeel bieden we buiten reguliere werktijden een hoge service. We spelen in op onverwachte situaties en calamiteiten.

Door de combinatie van inzetten van eigen personeel met uitbesteden aan private partijen bereiken we een optimum in flexibiliteit, benutten we lokale kennis en hebben we goede mogelijkheden voor het ontwikkelen van lokale betrokkenheid bij het wijk- en buurtbeheer.

Combinatie kennis, kosten en service

De keuze voor de manier van uitbesteden is elke keer terug te voeren op het vastgestelde beleid en getoetst aan kennis, kosten en service. Voor grote machines die niet continu inzetbaar zijn, kiezen we op basis van kosten voor uitbesteden. En uit oogpunt van service is er bewust voor gekozen om het reinigen van straatkolken in eigen beheer uit te voeren. Zo kunnen we ook op zaterdagavond laat een burger helpen bij een verstopt riool of oliesporen van wegen verwijderen.

De uitvoerende organisatie is afgestemd op het integraal en klantgericht beheren. We toetsen telkens de kosten en kwaliteit aan de markt en maken waar nodig gebruik van aanvullende externe expertise. Door deze mix van uitbesteden en in eigen beheer uitvoeren van de onderhoudsmaatregelen leveren we de burgers van Harderwijk en Hierden een hoog kwaliteitsniveau voor een marktconforme prijs.

Snel herstel is daarbij een goed functionerende en onmisbare schakel voor het beheer van de openbare ruimte voor de burgers en bedrijven van Harderwijk en Hierden.

2 Visie op openbare ruimte

2.1 'Samen kleuren we de stad'

Ook in dit beheerplan willen we voortzetten op 'Samen kleuren we de stad' - een Amerikaans model met een vleugje polderen. De overheid levert een verzorgde basiskwaliteit en een goed functionerende openbare ruimte. Hierin participeert de bewoner en deze stroopt voor iets meer kwaliteit de mouwen op. Dit vormt het uitgangspunt voor onze voorstellen.

We creëren een win-win situatie voor het onderhoud van de openbare ruimte door inzet van inwoners die niet of moeilijk op de reguliere arbeidsmarkt terecht kunnen. Hun inzet geeft bijzondere plekken dat beetje extra, zodat de gemeente Harderwijk en Hierden aantrekkelijk blijven. Zo nemen we samen verantwoordelijkheid voor onze eigen, mooie gemeente.

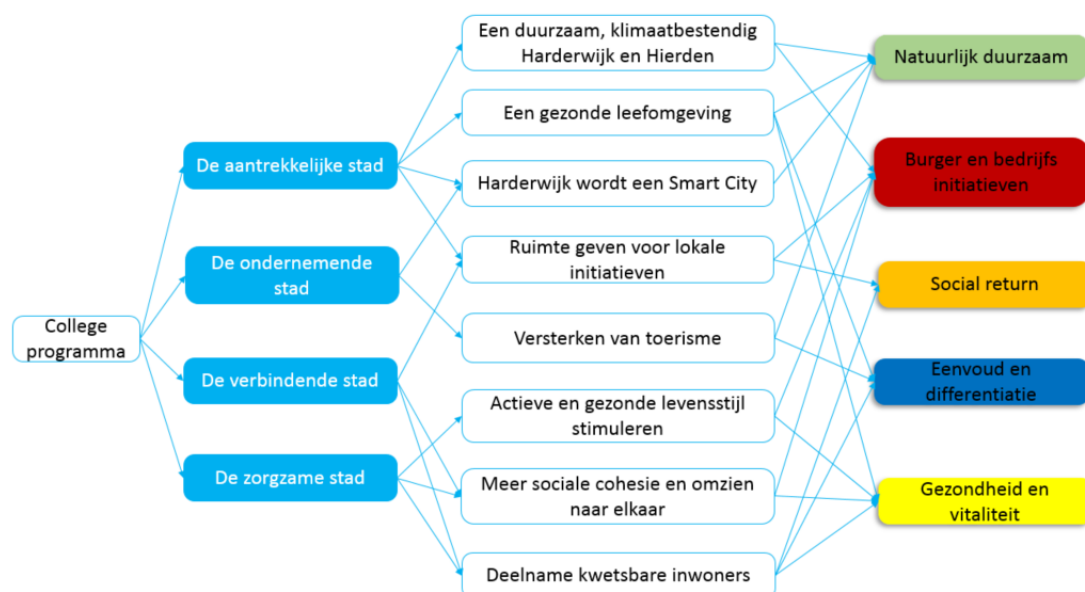
2.2 Thema's voor het beheer

Harderwijk beheert de openbare ruimte op een planmatige wijze en in samenhang met het integrale beleid voor alle gemeentelijke programma's. De begrotingsprogramma's die samenhangen met beheer zijn de zorgzame stad, aantrekkelijke stad, verbindende stad en de ondernemende stad. We geven uitvoering aan het geformuleerde beleid aan de hand van vijf thema's: Natuurlijk duurzaam, Bewoners- en bedrijfsinitiatieven, Social return, Eenvoud en Differentiatie en Gezondheid en Vitaliteit.

De thema's voor beheer sluiten aan op de volgende speerpunten van het collegeprogramma:

- Wij zetten ons samen met de inwoners in voor een veilige en prettige leefomgeving.
- Wij activeren bewoners om mee te doen.
- Wij bieden ondersteuning aan inwoners voor wie meedoen niet vanzelfsprekend is (participatiewet).
- Wij werken aan een duurzaam Harderwijk en aan een gezonde leefomgeving.

In het schema hieronder is te zien hoe de beleidsprogramma's met hun doelen zijn uitgewerkt in de vijf beheerthema's.

De thema's vormen de basis voor een samenhangend pakket van maatregelen die bijdragen aan een duurzame instandhouding van de openbare ruimte. De voorstellen staan in paragraaf 12.2.

De thema's voor beheer sluiten aan op het collegeprogramma 'Aanpakken met ambitie'. Met de thema's Natuurlijk Duurzaam, Bewoners- en bedrijfsinitiatieven, Social return, Eenvoud en Differentiatie en Gezondheid en Vitaliteit streeft de gemeente naar een basiskwaliteit en een goed functionerende openbare ruimte. Hierna staan voor elk thema de principes met het verwachte beeld van de openbare ruimte.

2.2.1 Natuurlijk Duurzaam

Bij alles wat we doen spiegelen we onze handelingen aan het duurzaamheidsbeleid. De pijlers energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit zijn de komende jaren belangrijke uitgangspunten om de inrichting en het beheer van de openbare ruimte vorm te geven. Belangrijk handvat hiervoor is het op te stellen beleidsstuk 'Straat van de toekomst'.

2.2.2 Bewoners- en bedrijfsinitiatieven

Inwoners en bedrijven nemen verantwoordelijkheid voor hun eigen leefomgeving. Nieuwe initiatieven als het adopteren en in gebruik nemen van groenstroken, speelplekken, straatmeubilair en prullenbakken in de buurt worden gewaardeerd. Bewoners en bedrijven kunnen zo de openbare ruimte aan laten sluiten bij hun wensen en ideeën. Voorstellen worden niet meer beoordeeld door 'Nee, tenzij', maar door 'Ja, mits'. Bijvoorbeeld een horecaondernemer en volkstuintvereniging die samen een kruidentuin inrichten en onderhouden. De gemeente geeft steeds meer ruimte aan bewoners en bedrijven om de regie te pakken in de openbare ruimte.

Burgers, bedrijven en instellingen verstrekken middelen om de openbare ruimte in te richten en te beheren en krijgen hiervoor erkenning door reclamemiddelen of public relations. Harderwijk staat positief tegenover sponsoring van de openbare ruimte als hierdoor de kwaliteit van de openbare ruimte verbeterd wordt. Bedrijven en/of bewonersgroepen kunnen speelplekken of de plaatsing van straatmeubilair (zitbanken) sponsoren. Op banken kan bijvoorbeeld een koperen naamplaat met de namen van de schenkers komen.

2.2.3 Social return

Dankzij de social return bepaling in de contracten met aannemers hebben we in de afgelopen jaren mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt meer arbeidsperspectief kunnen bieden. In de praktijk werd deze groep vooral ingezet in drukke perioden en bleef de werkervaring beperkt tot tijdelijke contracten. Samen met Inclusief groep, sociale dienst, het onderhoudsbedrijf en aannemers willen we de komende jaren juist inzetten op het trainen en begeleiden van de groep zodat ze zelfstandig gaan opereren op de arbeidsmarkt. Juist een individuele benadering en op die wijze werken aan het vergroten van kennis en kunde vraagt om begeleiding. Hiervoor willen wij, als werkgever ook aan onze wettelijke verplichting voldoen.

2.2.4 Eenvoud en Differentiatie

We blijven als gemeente verantwoordelijk voor een schoon, heel en veilige openbare ruimte. We zorgen als gemeente voor een basisniveau waarbij we telkens de afweging maken tussen een basisinrichting, de kosten en wensen en eisen van deze tijd. Samen met bewoners kijken we dan naar net dat beetje extra. We trekken samen op voor net dat beetje meer kleur in de openbare ruimte.

2.2.5 Gezondheid en vitaliteit

Als gemeente willen we een gezonde en actieve levensstijl stimuleren. Daarvoor willen we een breed, uitdagend en toegankelijk aanbod van sport- en speelvoorzieningen realiseren (Sportbeleidsnota gemeente Harderwijk). Ook stimuleren we een gezonde levensstijl door in de buitenruimte watertappunten aan te leggen waar bewoners gratis drinkwater kunnen tappen.

3 Riolering

Riolering dient voor het opvangen en transporteren van stedelijk afvalwater en hemelwater en is van groot belang voor de volksgezondheid en een schone leefomgeving. We beheren als gemeente 300 kilometer riolering, 18.000 kolken, 20 grote gemalen en bergingsvoorzieningen, 10 tunnelgemalen, 48 drukrioleringsgemalen en diverse schuiven. In dit beheerplan zijn alleen de kosten van het jaarlijks onderhoud opgenomen. In het ZAP wordt integraal geadviseerd inclusief de vervangingskosten.

3.1 Prestatiebeschrijving

Het doel is het duurzaam beheren en onderhouden van de riolering binnen de gestelde kaders. De prestatie voor de riolering is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijving in de onderhoudsplanning en bestekken. De prestatie indicatoren voor de riolering volgens kwaliteitsniveau C zijn:

- Jaarlijks 1/12 deel riolering reinigen en waar nodig inspecteren,
- Technische installaties zoals gemalen, bergingsvoorzieningen, drukriolering en schuiven onderhouden,
- Reinigen van kolken,
- Verhelpen van gebreken, storingen en rioolverstoppingen,
- Planmatig vervangen van riolering (geen onderdeel van dit beheerplan maar van het integrale ZAP).

3.2 Beleidsuitgangspunten

Als gemeente moeten wij voldoen wij aan wettelijke regels. Voor riolering hanteren wij de Waterwet, ZAP (Zuiveringsketen Afvalwater Plan) en Leidraad Riolering. Als gemeente hebben wij de zorgtaken voor afvalwater, hemelwater en grondwater en als waterbeheerders voldoen wij hieraan.

De Waterwet regelt onder andere de waterkwaliteitseisen voor oppervlakte- en grondwater. De gemeenten Harderwijk, Ermelo en Putten en het waterschap Vallei en Veluwe werken als partners samen in de afvalwaterketen. In het ZAP is de gezamenlijke visie concreet gemaakt voor het stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater.

De leidraad Riolering regelt het functioneren van het rioelstelsel (hydraulische afvoercapaciteit; water op straat; vuilemissie etc).

3.3 Korte terugblik

In de afgelopen periode is het areaal van Harderwijk uitgebreid. Zo is de deelwijk Harderweide in Drielanden aangelegd, waarbij een vuilwaterstelsel is aangelegd met infiltratieriolen en singels voor de afvoer van regenwater. Bij uitbreiding van het Waterfront leggen we een vuilwater- en een regenwaterstelsel aan, op industrieterrein Lorentz is het vuilwaterstelsel uitgebreid en zijn wadi's aangelegd voor de afvoer en infiltratie van neerslag.

In de Wittenhagen Zuid en de wijk Tinnengieter zijn enkele straten geheel opnieuw ingericht. Het gemengde riool is vervangen met deels gelijktijdige aanleg van een naastgelegen IT-riool. De stationsomgeving is geheel opnieuw ingericht waarbij riolen zijn vervangen en transportriolen gerelined. Een methode waarbij het riool wordt gerenoveerd – het krijgt een nieuwe binnenkant - zonder dat de straat hoeft te worden opgebroken.

Door het beschikbaar komen van nieuwe besturings- en communicatietechnieken kunnen we de grotere gemalen op afstand volgen. Op die manier kunnen we het onderhoud tegen

lagere kosten realiseren. Gelijktijdig wordt er klein onderhoud meegenomen. De drukrioleringsgemalen zijn inmiddels zo'n 30 jaar oud. Alle gemalen zijn door de leverancier gecontroleerd waarbij het leidingwerk in de putten is vervangen en ander klein onderhoud is uitgevoerd.

Binnen de zuiveringskring WEHP verloopt de samenwerking goed. Zo bleek het eerste gezamenlijke bestek voor relinen succesvol. Inmiddels is er een nieuw bestek beschikbaar. Ook is het meten en monitoren in de riolering geëvalueerd. Dat wordt gecontinueerd waarbij gekeken wordt of we gebruik kunnen maken van nieuwe ontwikkelingen.

Integraal beheerplan 2014

De afgelopen jaren zijn er vervangingsprojecten uitgevoerd waarbij de riolering is vervangen en verbeterd. De kosten bleven binnen de planning. Het project Wittenhagen Zuid, waar een aantal straten van erfscheiding tot erfscheiding geheel opnieuw werden ingericht, werd er samengewerkt met de nutsbedrijven om werkzaamheden zoveel mogelijk gelijk met de herinrichting uit te voeren. Door de bundeling van werken en een goede aanbesteding, bleef dit project ruim binnen het budget.

De slechtere staat van de transportriolen nabij het station was een flinke tegenvaller. De benodigde vervanging moest een aantal jaren naar voren gehaald. Door te kiezen voor relining konden de uitgaven beperkt blijven. Door deze onverwachte uitgaven zijn we wel door de bodem van de voorziening voor rioolvervanging gegaan en moest de calamiteitenbuffer worden aangesproken.

Klimaatveranderingen zijn inmiddels merkbaar met lange drogere periode en intensere buien. De extreme buien zoals van 11 juli 2010 zijn langs Harderwijk heengegaan. Tijdens deze bui stonden er in grote delen van Harderwijk tijdelijk grote plassen water op straat die echter na korte tijd weer waren verdwenen. Dergelijke buien hebben zich de afgelopen jaren verder niet voorgedaan.

3.4 Huidige kwaliteit

Om het beheer op een integrale manier uit te kunnen voeren zijn twee uitgangspunten van belang: de kwaliteit zoals die door bewoners en gebruikers wordt ervaren en de technische kwaliteit, die van belang is voor een duurzame instandhouding van de openbare ruimte. De uitkomsten van beide vormen een basis voor de bijstelling van de beheerplannen.

Snel herstel

Uit het aantal meldingen dat bij Snel Herstel binnenkomt voor de riolering valt op te maken dat de riolering bij de burgers leeft. De burgers waarderen de snelheid waarmee verstoppingen en reparaties worden verholpen. Uit de statistieken blijkt dat het aantal meldingen van verstopping jaarlijks licht blijft dalen als gevolg van het uitvoeren van goed onderhoud.

Technische kwaliteit

De technische kwaliteit van de riolering voldoet aan kwaliteitsniveau C. Door het uitvoeren van vervangings- en reliningswerken wordt kwaliteitsniveau C gehandhaafd.

3.5 Ontwikkelingen 2020-2024

De komende jaren blijft samenwerking in de riolering een belangrijk speerpunt binnen de zuiveringskring WHEP. Waar mogelijk wisselen we kennis uit en voeren we werkzaamheden uit.

Klimaatverandering

Al jaren valt er gemiddeld tussen de 800 en 900 mm neerslag per jaar. Echter in het droge jaar 2018 viel er 'slechts' 680 mm neerslag. Daarnaast vallen er vaker buien met hogere intensiteit. In korte tijd valt er veel meer neerslag die niet altijd in de riolering of de daarvoor bedoelde voorzieningen kan worden opgenomen. Door schoon regenwater niet meer naar de zuivering te transporteren, kan de riolering worden ontlast. Dit doen we door zo veel mogelijk schoon regenwater bij de woningen af te koppelen en in de directe omgeving in de bodem te infiltreren. Hiervoor ontwikkelen we samen met de gemeente Ermelo en Putten en het waterschap een afkoppel beslisboom. Zo kunnen we beter bepalen op welke locaties afkoppelen zinvol is.

Meer relinen

In plaats van rioolvervanging in Harderwijk zetten we zo veel mogelijk in op relining. In plaats van de traditionele manier van vervangen wordt er een kunststof kous in het riool aangebracht. Belangrijk voordeel is dat er nauwelijks in de openbare ruimte gegraven hoeft te worden. De advisering van de gevolgen van relinen voor de voorziening en zo waarborgen van een goede riolering gebeurt in het ZAP. In het ZAP adviseren we dan ook over de eventuele gevolgen voor de rioolheffing.

Meten en monitoren

De inspectiemethode bij de stationsomgeving, waarbij een inspecteur de rioolbuis inging, gaf een beter inzicht in de toestand van het riool dan de methode waarbij inspectie alleen met een rijdende videocamera plaatsvond. Daarom willen we in de komende jaren ook voor de overige transportriolen op die wijze inspecties uitvoeren. We willen die inspecties samen met de mede-eigenaren Ermelo en Waterschap Vallei en Veluwe financieren.

Inmiddels is het transportriool tussen de Weisteeg en het station op dezelfde manier geïnspecteerd. Uit de inspectie komt de verwachting dat dit grote riool binnen 5 jaar te relinen. We willen deze onderhoudswerkzaamheden combineren met werkzaamheden aan de provinciale weg naar Ermelo.

3.6 Kosten

De beheerraming op basis van de benodigde activiteiten voor het jaarlijks onderhoud t.b.v. een duurzame instandhouding volgens de afgesproken kwaliteit C bedraagt € 1.214.325. De beheerraming komt overeen met het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 1.236.177.

4 Stedelijk water

Het stedelijk water bestaat uit watergangen, singels, beekjes en sloten met het natte profiel van de daarbij behorende oevers. Ook de oeverconstructies vallen onder het stedelijke water. Het stedelijk water vangt afstromend hemelwater op en transporteert het naar open water zoals een singel of het Wolderwijd. Het gaat om het beheer van circa 15.500 meter waterlopen en 1.200 meter beschoeiingen wat door de gemeente wordt beheerd. Het doel is een adequaat beheer voor de laagst maatschappelijke lasten.

4.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijvingen in de onderhoudsplanning en bestekken. De schouwplichtige watergangen moeten voldoen aan de eisen van de Keur.

De prestatie-indicatoren voor het beheer van de watergangen volgens kwaliteitsniveau B zijn vastgelegd in de schaalbalken voor oevers, beschoeiingen, duikers en wateroppervlak van de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van het CROW. Hieronder staat als voorbeeld de kwaliteitsbeschrijving van vegetatie in nat profiel.

Water-vegetatie in nat profiel

Verrekenen op frequentie via RAW-hoofdcode 51.18.28				
A+	A	B	C	D
Geen noemenswaardige begroeiing binnen het nat profiel met waterbodewortelende planten. De water aan- en afvoer wordt nergens belemmerd.	Enige begroeiing binnen het nat profiel met waterbodewortelende planten. De water aan- en afvoer wordt nergens belemmerd.	Het nat profiel is deels begroeid met waterbodewortelende planten. De water aan- en afvoer wordt in geringe mate belemmerd maar nergens over de gehele breedte van het profiel.	Het nat profiel is begroeid met uitgegroeide beplanting. De water aan- en afvoer wordt duidelijk zichtbaar belemmerd, waarbij peilverschillen zichtbaar zijn.	Het nat profiel is begroeid met uitgegroeide beplanting. De water aan- en afvoer wordt duidelijk zichtbaar belemmerd, waarbij peilverschillen zichtbaar zijn.
bedekkingsgraad wateroppervlak ≤ 20% per 100m ²	bedekkingsgraad wateroppervlak ≤ 30% per 100m ²	bedekkingsgraad wateroppervlak ≤ 40% per 100m ²	bedekkingsgraad wateroppervlak ≤ 50% per 100m ²	bedekkingsgraad wateroppervlak > 50% per 100m ²
belemmering water aan- en afvoer 0% per 100m ²	belemmering water aan- en afvoer ≤ 5% per 100m ²	belemmering water aan- en afvoer ≤ 20% per 100m ²	belemmering water aan- en afvoer ≤ 40% per 100m ²	belemmering water aan- en afvoer > 40% per 100m ²
drijfslagen 0% per 100m ²	drijfslagen ≤ 10% per 100m ²	drijfslagen ≤ 30% per 100m ²	drijfslagen ≤ 50% per 100m ²	drijfslagen > 50% per 100m ²
houtachtige beplanting 0 per 100m ¹	houtachtige beplanting ≤ 5 % per 100m ¹	houtachtige beplanting ≤ 20 % per 100m ¹	houtachtige beplanting ≤ 50 % per 100m ¹	houtachtige beplanting > 50 % per 100m ¹
breedte houtachtige beplanting ≤ 50 cm	breedte houtachtige beplanting ≤ 100 cm	breedte houtachtige beplanting ≤ 150 cm	breedte houtachtige beplanting ≤ 200 cm	breedte houtachtige beplanting > 200 cm

Figuur 1 Bron: CROW, 2018. Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018, publicatie 380

4.2 Beleidsuitgangspunten

Op 22 december 2009 is de Waterwet van kracht geworden. In de Waterwet zijn acht wetten samengevoegd, zoals de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (WVO) en de Wet Bodembescherming (Wbb). De Legger, Keur en algemene regels van het waterschap gelden voor de schouwplichtige watergangen. In de Legger staat wie verantwoordelijk is voor het

beheer en onderhoud van een watergang en de daarin liggende kunstwerken zoals stuwen, duikers en bruggen.

In de Keur en algemene regels staat wat er wel en niet mag in watergangen, waterkeringen, bergingsgebieden en ondersteunende kunstwerken en met grondwater. Met die regels beschermt het waterschap de dijken, sloten, waterstanden en grondwaterstanden. Er komt geen geactualiseerde versie dit gemeentelijk waterplan 2013-2018. Wel worden de belangrijkste basisprincipes uit het gemeentelijk waterplan vertaald naar de visie Duurzaamheid en/of de Gemeentelijke Omgevingsvisie. Ambitie is dat deze principes gaan behoren tot de standaard uitgangspunten bij al ons handelen in de fysieke leefomgeving. Gemeentelijk geldt het Waterplan Harderwijk 2013-2018.

4.3 Korte terugblik

Harderwijk is verder uitgebreid met de wijk Harderweide en een deel op Lorentz Oost en Lorentz III. Hiervoor zijn enkele watergangen omgelegd. In park Friese Gracht is de Sypelbeek aangelegd.

Integraal beheerplan 2014

De vijver bij de Veldkamp zouden we sluiten i.v.m. de kosten maar is een buurtinitiatief geworden en is nu in beheer van de buurt.

Hittestresstest

Hittestress kaarten zijn in 2016 gemaakt door adviesbureau Tauw en betrokken bij uitvoering motie hittestress. Als uitvloeisel hiervan gaat Stadsbedrijf maart/april 2020 een zestal mini-oases in binnenstad aanleggen (combinatie zitelement, schaduw en watertappunt).

4.4 Huidige kwaliteit

Om het beheer op een integrale manier uit te kunnen voeren zijn twee uitgangspunten van belang: de kwaliteit zoals die door bewoners en gebruikers ervaren wordt en de technische kwaliteit, die van belang is voor een duurzame instandhouding van de openbare ruimte. De uitkomsten van beide vormen een basis voor de bijstelling van de beheerplannen.

Snel Herstel

Bewoners doen weinig meldingen over het stedelijk water. Bij incidenten als grote wateroverlast reageren bewoners wel.

Technische kwaliteit

In de afgelopen vierjaren zijn er geen extreme buien gevallen en zijn er geen calamiteiten geweest.

De ervaring van de beheerders leert dat het afgesproken kwaliteitsniveau B wordt behaald.

4.5 Ontwikkelingen 2020-2024

Klimaatverandering

De trend van de afgelopen jaren waarin jaarlijks minder regenwater valt heeft effect op het grondwaterpeil. Het grondwaterpeil is nu lager dan voorgaande jaren en dat is buiten duidelijk zichtbaar.

Toch hebben we ook te maken met wateroverlast doordat er vaker buien voorkomen met hogere intensiteit. In korte tijd valt er dan veel neerslag. Daarnaast speelt mee dat een

steeds groter oppervlak van de privétuinen wordt verhard. Samen met het Waterschap Vallei en Veluwe zoeken we naar een efficiënte en duurzame methode om deze problemen aan te pakken. De hiervoor genoemde afkoppel beslisboom kan hierbij als hulpmiddel dienen.

4.6 Kosten

De begroting op basis van de benodigde activiteiten volgens de afgesproken prestatieniveau bedraagt € 115.893. De beheerraming is minder dan het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 104.915.

5 Reiniging

Onder reiniging valt het schoon houden van de openbare ruimte door het opruimen van zwerfafval en het reinigen van de hondenrennen. Jaarlijks reinigen we ongeveer 470 ha van zwerfafval door handmatig en machinaal vegen. Daarnaast vegen we 72,5 ha aan straten en pleinen. De inzameling van afval valt buiten het kader van dit beheerplan, daarover doen we jaarlijks separaat verslag in de lasten-baten-analyse. Wel legen we prullenbakken en bestrijden ongedierte.

5.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijvingen in de onderhoudsplanning en bestekken. De prestatie-indicatoren voor het beheer van zwerfafval en afvalbakken volgens kwaliteitsniveau B+ en voor graffiti volgens kwaliteitsniveau A+ staan in de schaalbalken voor groen, verharding en meubilair van de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van het CROW.

Hieronder staan twee voorbeelden van de kwaliteitsbeschrijving van de CROW voor grof zwerfafval in beplanting en op verharding.

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 50.15.31				
A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen grofvuil in de beplanting.	Er ligt geen grofvuil in de beplanting.	Er ligt weinig grofvuil in de beplanting.	Er ligt weinig grofvuil in de beplanting.	Er ligt veel grofvuil in de beplanting.
grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)
0 stuks per 100m ²	0 stuks per 100m ²	1 stuks per 100m ²	1 stuks per 100m ²	> 1 stuks per 100m ²

Figuur 2 Bron: CROW, 2018. Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018, publicatie 380

Verharding-grofvuil

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 50.15.33				
A+	A	B	C	D
				
Er ligt geen grofvuil op de verharding.	Er ligt weinig grofvuil op de verharding.	Er ligt in beperkte mate grofvuil op de verharding.	Er ligt redelijk veel grofvuil op de verharding.	Er ligt veel grofvuil op de verharding.
grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)	grofvuil (≥ 10 kg en/of ≥ 25 liter en ≤ 23 kg)
0 stuks per 100m ²	0 stuks per 100m ²	1 stuk per 100m ²	1 stuk per 100m ²	> 1 stuk per 100m ²

Figuur 3 Bron: CROW, 2018. Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018, publicatie 380

De gemeente moet altijd vrij zijn van graffiti. Dit mede naar aanleiding van de 'Fixing-Broken-Windows-theorie'. Volgens deze 'kapotte ruiten theorie' zien mensen fysieke gevolgen van wanorde in een buurt, zoals gebroken ruiten, graffiti op muren en afval op straat, als een teken dat niemand de leiding heeft en dat alles kan en mag.

Daarom is het noodzakelijk om zo snel mogelijk in actie te komen. Na een de graffiti melding verwijderen we zo snel mogelijk de uiting op de muur. Racistische uitingen halen we binnen 24 uur weg.

5.2 Beleidsuitgangspunten

Voor reiniging van de openbare ruimte is geen specifiek beleid vastgesteld. Algemene beleidsuitgangspunten zoals bijvoorbeeld het duurzaamheidsbeleid zijn ook van toepassing voor reiniging.

Met het oog op de 'Fixing-broken-Windows-theorie' streven we naar een nette openbare ruimte. Daarom hanteren we voor intensief bezochte gebieden beeldkwaliteitsniveau A.

Het hondenboekje is opnieuw uitgegeven, maar roept bij bewoners nog veel vragen op over het opheffen van de opruimplicht in het buitengebied. Nieuw beleid hiervoor is in ontwikkeling.

5.3 Korte terugblik

Het vraagt extra inspanning om ook op het Strandeiland te zorgen voor een verzorgde omgeving. De afgelopen drie jaar hebben we extra middelen ingezet om het beheerniveau van het Strandeiland op peil te houden. Zo maken we bijvoorbeeld twee keer per jaar het strand schoon met een beachcleaner en komen we dagelijks om zwerfvuil op te ruimen en de prullenbakken te legen. Naast het daadwerkelijk schoon houden richten we ons op voorlichting en bewustwording van bezoekers, want alleen met een aanpassing van gedrag kunnen we de openbare ruimte schoon houden.

Op verschillende manieren brengen we het belang van een openbare ruimte onder de aandacht van bewoners. Langs het Zeepad hebben we met kinderen die in de buurt wonen vlaggetjes geplaatst in de hondenpoep. Op die manier werd zichtbaar dat kinderen daar niet prettig kunnen spelen als hondeneigenaren niet voldoen aan hun opruimplicht.

Voor het voorkomen van bijplaatsingen bij containers hebben we een andere aanpak gekozen. Door de ruimte naast de afvalcontainers aantrekkelijk in te richten willen we voorkomen dat bewoners hun afval naast de containers achterlaten. We zijn nu een proef gestart om pal naast de container een tuintje in te richten.

In de afgelopen beheerperiode is de Koopzondag een feit geworden. Dit betekent ook voor de reiniging dat we dit goed moeten monitoren. Vooralsnog steken we niet in op het schoonmaken op zondag maar dit in de reguliere tijden te doen op maandag. Mocht met name voor de prullenbakken blijken dat schoonmaak op zondag wenselijk is dan heeft dit uiteraard gevolgen voor de kosten van deze schoonmaak.

Een extra uitdaging voor de beheerders is het Stationsplein, dat nieuw is opgeleverd. Als gevolg van de inrichtingswijze is het plein met de huidige beschikbare middelen nauwelijks op B te onderhouden terwijl wellicht A hier wenselijk is. In een separate advisering is voor een aantal onderdelen extra geld beschikbaar gesteld om deze plek ook op het gewenste beeldkwaliteitsniveau B+ te onderhouden.

Subsidie

Voor de periode 2014-2018 heeft de gemeente subsidie ontvangen van Nedvang. Deze subsidie is bedoeld voor het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen in het schoonmaken van de openbare ruimte. De afgelopen jaren hebben we daar onder andere prullenbakken met sensoren uitgerust en aan de vuurwerkafvalcampagne mee gedaan. Ook in de gedragsverandering en communicatie dat een zeer belangrijk onderdeel is van het netjes houden van de openbare ruimte hebben we leuke initiatieven ontwikkeld. Zo hebben we onder andere meegedaan aan de "hou 't schoon 5 minuten show".

Wijkhelden

Jongens en meisjes die meedoen aan de Wijkhelden worden zich al vroeg bewust van zwerfafval. Zo leren ze dat het weggoien van afval op straat niet fijn is voor de speelomgeving en schadelijk kan zijn voor de dieren die er leven.

Beloning

Jongens en meisjes worden zich niet alleen bewust van zwerfafval, maar ontvangen ook een beloning. Kinderen uit groep 3 tot en met 8 krijgen van de gemeente €2,50 per keer voor het opruimen van zwerfafval in hun buurt (maximaal 1 maal per week, per kind). Zij moeten daarvoor wel ingeschreven staan als Wijkheld en dat heeft succes. In 2017- 3 teams met 9 kinderen, 2018 -10 teams met 29 kinderen en in 2019 17 teams met 48 kinderen.

5.4 Huidige kwaliteit

Technische kwaliteit

In de afgelopen periode hebben we geen externe meting laten uitvoeren voor de monitoring van het zwerfafval. Uit ervaring van de beheerders blijkt dat over het algemeen de prestatie ruimschoots is behaald. De servicenormen voor schoonmaken van graffiti zijn ook ruimschoots gehaald.

Snel Herstel

Omdat de leefbaarheidsmonitor niet meer wordt uitgevoerd hebben we helaas geen meting over hoe bewoners de openbare ruimte ervaren. De kwaliteit werd bij vorige leefbaarheidsmonitor als positief ervaren. Omdat we geen significante groei zien in meldingen via Snel herstel verwachten we dat bewoners de netheid van de openbare ruimte als ruim voldoende beoordelen.

5.5 Ontwikkelingen 2020-2024

We zien veel mogelijkheden voor het toepassen van data gestuurd beheer. Met route informatiesystemen kunnen we de inzet van materieel en mensen optimaliseren. En door het toepassen van sensoren op prullenbakken kunnen we tijdig inzien wanneer deze vol zijn.

Het toenemend bezoek van toeristen en het toenemende aantal evenementen in de stad vraagt steeds meer inzet. Ook bij al langer draaiende evenementen is meer inzet nodig, zoals de toepassing van het vlot, het opbouwen en afbreken van een podium, het schoonmaken en afval inzamelen na afloop.

In de komende periode blijven we zoeken naar methoden om effectief te communiceren naar verschillende doelgroepen over het belang van het schoon houden van de eigen omgeving. Door verschillende doelgroepen op hun eigen manier te benaderen hopen we gedragsverandering te realiseren.

5.6 Kosten

De begroting op basis van de benodigde activiteiten volgens de afgesproken prestatieniveau B+ bedraagt € 1.287.052.

De beheerraming komt overeen met het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 1.300.920. Dit komt praktisch overeen met het beschikbare budget.

6 Wegen

Het wegbeheer betreft rijbanen, parkeerterreinen, fietspaden, voetpaden en woonerven die bestaan uit asfalt, elementen-, beton- of half-verhardingen. Het totaal aan verhard oppervlak bedraagt 251 hectare. Voor de hoofdroutes voert de gemeente gladheidsbestrijding uit. Het doel is om met bepaalde onderhoudsmaatregelen binnen het beschikbare budget, de veiligheid en de conditie op een gewenst minimum niveau te handhaven.

6.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijvingen in de onderhoudsplanning en bestekken. In 2005 heeft de raad de kwaliteit voor het wegbeheer vastgesteld op het C-niveau. De prestatie-indicatoren zijn vastgelegd in de schaalbalken voor verharding van de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van het CROW. Hieronder staat als voorbeeld de kwaliteitsbeschrijving voor oneffenheden in elementverhardingen.

Verrekenen op frequentie via RAW-hoofdcode 83.81.23				
A+	A	B	C	D
				
Er zijn geen oneffenheden. Er is geen schade volgens de CROW-systematiek voor wegbeheer.	Er zijn lichte oneffenheden. Er is enige schade volgens de CROW-systematiek voor wegbeheer.	Er zijn enige oneffenheden. De waarschuwingsgrens van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden.	Er zijn aanzienlijke oneffenheden. De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is overschreden.	Er zijn veel ernstige oneffenheden. De richtlijn van de CROW-systematiek voor wegbeheer is met meer dan één klasse overschreden. Er is sprake van onderhoudsachterstand.
Omvang en hoogteverschil	Omvang en hoogteverschil	Omvang en hoogteverschil	Omvang en hoogteverschil	Omvang en hoogteverschil
lichte oneffenheden (> 5 mm) < 3 stuks per 100 m ²	lichte oneffenheden (> 5 mm) ≥ 3 stuks per 100 m ²	lichte oneffenheden (> 5 mm) n.v.t.	lichte oneffenheden (> 5 mm) n.v.t.	lichte oneffenheden (> 5 mm) n.v.t.
matige oneffenheden (> 15 mm) 0 stuks per 100 m ²	matige oneffenheden (> 15 mm) < 8 stuks per 100 m ²	matige oneffenheden (> 15 mm) < 15 stuks per 100 m ²	matige oneffenheden (> 15 mm) ≥ 15 stuks per 100 m ²	matige oneffenheden (> 15 mm) n.v.t.
ernstige oneffenheden (≥ 30 mm) 0 stuks per 100 m ²	ernstige oneffenheden (≥ 30 mm) 0 stuks per 100 m ²	ernstige oneffenheden (≥ 30 mm) < 3 stuks per 100 m ²	ernstige oneffenheden (≥ 30 mm) < 3 stuks per 100 m ²	ernstige oneffenheden (≥ 30 mm) ≥ 3 stuks per 100 m ²

Figuur 4 Bron: CROW, 2018. Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018, publicatie 380

6.2 Beleidsuitgangspunten

Wegbeheer is een wezenlijk onderdeel van het beheer van de openbare ruimte. Artikel 6:174 van het Burgerlijk Wetboek regelt de risicoaansprakelijkheid van de wegbeheerder indien de schade het gevolg is van een gebrek aan de openbare weg. Hier is sprake van als de weg niet voldoet aan de eisen die men er onder de gegeven omstandigheden aan mag stellen en hierdoor een gevaarlijke situatie ontstaat. Dit houdt in dat de wegbeheerder (lees de gemeente) aansprakelijk is voor schade als gevolg van een gebrek, ook al was hij niet op de hoogte van het gebrek.

Er bestaat uitgebreide jurisprudentie over aansprakelijkheid van de wegbeheerder. Wettelijke kaders en richtlijnen waaraan de wegbeheerder moet voldoen zijn onder andere

de Wegenwet, de Wegenverkeerswet, de RVV 1990 (Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990), de NEN-EN 1436 (Wegmarkeringsmaterialen-Eisen gesteld aan de wegmarkering ten behoeve van de weggebruiker) en de CROW publicatie 147 Wegbeheer. Voor een uitgebreide lijst zie bijlage 15.1.

In het vorige Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2014-2019 is besloten het onderhoudsniveau te handhaven op niveau C. Voor de onderhoudsplanning van het wegenonderhoud wordt gebruik gemaakt van de systematiek voor rationeel wegbeheer en het areaalmanagementpakket gisib. Ook staan het in 2010 vastgestelde en tussendoor op diverse gebieden ge-update Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan 2010-2015 (GVVP) diverse beleidsuitgangspunten die invloed hebben op de planmatige onderhoudswerkzaamheden.

De gemeente wil haar toekomstige beleid vastleggen in de 'Straat van de toekomst'. Hierbij komen alle beheer taakvelden van de openbare ruimte (fysieke leefomgeving) samen. Van de openbare verlichting tot het stedelijk water en van parkeren tot de groen inrichting. De 'Straat van de toekomst' gaat de benodigde kaders bieden waarmee we onze openbare ruimte in de straat, buurt of wijk toekomstbestendig vorm kunnen geven. Dit wordt onze referentie bij aanleg van nieuwe openbare ruimte in de uitbreidingsgebieden maar ook bij het renoveren, revitaliseren of herinrichten van een bestaande straat, buurt of wijk. De juiste samenhang tussen de diverse taakvelden is voor een gezonde en leefbare openbare ruimte voor nu en later van cruciaal belang, wij willen toekomstbestendig ontwerpen en vertalen in beheer- en uitvoeringsplannen.

Wens versus realiteit

Beleid wenst dat we buurtstraten 30km inrichten. Veel 30km straten zijn echter voorzien van asfaltverhardingen. Bij groot onderhoud aan dergelijke straten is dat het natuurlijk moment de straat ook volgens de 30km beeld (en dus met klinkerverharding en verkeersremmende maatregelen) in te richten. De onderhoudsbudgetten zijn hiervoor niet toereikend. Bij het vaststellen van deze beleidskeus zijn de meerkosten die, dat met zich mee brengt niet meegenomen. Deze meerkosten moeten we dus separaat bij de raad of via de kadernota aanvragen. Naast dat dit vertragend werkt zal bij het niet verkrijgen van deze meerkosten de ombouw naar klinkers en verkeersremmende maatregelen niet worden uitgevoerd en de weg op de 'oude' manier worden ingericht.

Ook met het opstellen van de Binnenstads Visie 2013 is een wensbeeld geschetst dat zonder extra middelen niet is te realiseren. Momenteel zijn we bijvoorbeeld de Vijhe- en Bruggestraat volgens de visie aan het herinrichten en hiervoor heeft de Raad éénmalig extra middelen beschikbaar gesteld. Willen we conform de visie en wensen de overige straten in de binnenstad uitvoeren. Dan is het noodzaak om het structureler op te pakken door de benodigde extra middelen beschikbaar te stellen.

6.3 Korte terugblik

Het areaal aan verhard oppervlak (rijbanen, voet- en fietspaden, woonerven) is met ongeveer 10% gegroeid. Door uitbreidingen in Drielanden, de ontwikkeling van industrie op Lorentz III en aanleg van diverse buurten in het Waterfront is er sinds 2014 ongeveer 250.000m² aan verhard oppervlak bijgekomen.

Beheerplan 2014

Bij het beheer van onkruid op verharding zijn we overgestapt van bestrijding met behulp van chemicaliën naar bestrijding door middel van heet water. Dit vraagt een extra onderhoudsinspanning omdat de heet water methode vaker toegepast moet worden om

effectief te zijn. In de afgelopen jaren hebben we locaties waar mogelijk anders ingericht zodat die beter beheerbaar zijn. In plaats van klinkers op verkeersheuvels of het middeneiland op een rotonde leggen we daar nu een dichte deklaag aan zodat het onkruid er niet door kan groeien.

Het gezamenlijke ISNV raamcontract voor het asfaltonderhoud bevalt goed. Zoals gevraagd worden we in de voorbereiding door de onderhoudsaannemer goed ontzorgd. Ook zijn de weginspecties dankzij software sneller en goedkoper uit te voeren. Daardoor inspecteren we sinds 2019 jaarlijks het gehele areaal in plaats van jaarlijks een derde deel. Dankzij deze verhoogde inspectiefrequentie houden we nu veel beter zicht op de staat van onderhoud van het areaal en kunnen we bij locaties waar de kwaliteit hard is terug gelopen tijdig ingrijpen.

Ook merken we dat de participatiemaatschappij steeds meer vorm krijgt. Tijdens de voorbereiding van grotere onderhoudswerkzaamheden is dit goed merkbaar. Het voorbereidingsproces vraagt wel veel meer tijd en inzet dan voorheen. Maar het resultaat is dat de bewoners tevreden zijn en dat de lokale kennis van de buurt en de bewoners uitstekend wordt benut.

6.4 Huidige kwaliteit

Om het beheer op een integrale manier uit te kunnen voeren zijn twee uitgangspunten van belang: de kwaliteit zoals die door bewoners en gebruikers ervaren wordt en de technische kwaliteit, die van belang is voor een duurzame instandhouding van de openbare ruimte. De uitkomsten van beide vormen een basis voor de bijstelling van de beheerplannen.

Snel herstel

Omdat de leefbaarheidsmonitor niet meer wordt uitgevoerd hebben we geen meting over de daadwerkelijke beleving van bewoners. Sinds de overstap van B naar C zien we wel een toename van de klachten via snel herstel, een tweede indicatie is een toename van het klein onderhoud en de verwachting is dat dit zal toenemen.

Technische kwaliteit

De ingezette verlaging van de het onderhoudsniveau in 2012 van B naar C is zichtbaar in Harderwijk. Dankzij subsidies en herontwikkelingstrajecten zijn diverse hoofdontsluitingswegen en beeldbepalende locaties zoals het kern winkelgebied, de boulevard en het stationsgebied in nieuwe staat gebracht.

Ondanks deze projecten is het deel van ons areaal dat onder onderhoudsniveau C ligt gegroeid van 6% in 2014 naar 9% in 2019.

6.5 Ontwikkelingen 2020-2024

Het beheerareaal groeit de komende jaren gestaag door met de aanleg van nieuwe woonbuurten in Harderweide en het Waterfront fase 3.

In de nieuwe wijken wordt minder asfalt en meer waterdoorlatende verharding toegepast. Elementverharding bevordert de veiligheid in een 30 kilometer zone omdat bestuurders minder hard rijden. Daarnaast laat elementverharding beter water door en dat is van belang bij de intensere regenbuien die we in de toekomst kunnen verwachten. Het benodigde onderhoud van klinkerverharding is echter intensiever en daardoor duurder.

6.6 Kosten

De beheerraming op basis van de benodigde activiteiten voor duurzame instandhouding volgens de afgesproken kwaliteit bedraagt € 2.892.253.

De beheerraming is meer dan het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 2.153.638.

De beheercalculatie is verminderd door bezuinigingen, synergie en uitstel van onderhoudsmaatregelen met een bedrag van € 693.018, dat leidt tot een uiteindelijk bedrag van € 2.199.235.

7 Civieltechnische kunstwerken

Civiele kunstwerken bestaan uit tunnels, bruggen, kademuren, duikers, hellingbaan en viaduct. In totaal hebben we 93 civiele kunstwerken (12 tunnels, 68 bruggen, 6 kademuren, 5 duikers, één hellingbaan en één viaduct) in beheer en onderhoud. Het doel is om met bepaalde onderhoudsmaatregelen binnen het beschikbare budget, de veiligheid en de conditie op een gewenst B niveau te handhaven.

7.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijvingen die is vastgelegd in de onderhoudsplanning en bestekken.

De prestatie indicatoren voor het beheer van civieltechnische kunstwerken zijn vastgelegd in de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte. We streven naar beeldkwaliteit B.

7.2 Beleidsuitgangspunten

De civieltechnische kunstwerken zijn in het areaalmanagementsysteem IASSET opgenomen waarbij de eis is gesteld dat de civiele kunstwerken voldoende moeten functioneren en dat het beheer uitgevoerd wordt op basis van een planmatige verouderingstijd. Het benodigde beheer volgt uit een inspectie die eens per drie jaar plaatsvindt. In bijlage 15.3 is een overzicht opgenomen van de bestaande kunstwerken en hun verwachte vervangingstermijn.

7.3 Korte terugblik

Het areaal aan civieltechnische kunstwerken is de afgelopen vier jaar flink gegroeid.

In het Friese gracht Park en het Groene Zoompark zijn zeven houten bruggetjes gerealiseerd om de Sypelbeek en de beek van de Hoge Geest te kunnen oversteken.

Ook is in 2015 de fietsverbinding tussen wijk Drielanden en Stadsweiden over de A28 gerealiseerd. Daarvoor zijn twee bruggen aangelegd: de volledig uit hout opgetrokken Botterbrug over de A28, en het verlengde deel daarvan over het Palmbospad en de Weibeek. Tegelijkertijd is ook de bestaande houten Rietmeenbrug vervangen voor een betonnen variant. De herinrichting van de Stationsomgeving heeft ons naast een tunnel en twee fietsbruggen nabij het station ook een fietstunnel in de Weisteeg opgeleverd. Verder zijn in 2018 vanuit het Waterfront vijf beweegbare bruggen en een vaste brug aan het areaal toegevoegd.

De metselwerkbrug in de Waterweg over de Hierdense Beek is compleet vervangen. Er is een nieuwe betonnen brug aangelegd, waarbij de frontmuren in metselwerk zijn uitgevoerd om de uitstraling van de oude brug te handhaven. De brug is in gedeeld eigendom van de gemeente Harderwijk en Nunspeet en de vervanging is dan ook door beide gemeentes gefinancierd.

7.4 Huidige kwaliteit

Om het beheer op een integrale manier uit te kunnen voeren zijn twee uitgangspunten van belang: de kwaliteit zoals die door bewoners en gebruikers ervaren wordt en de technische kwaliteit, die van belang is voor een duurzame instandhouding van de openbare ruimte. De uitkomsten van beide vormen een basis voor de bijstelling van de beheerplannen.

Snel Herstel

Over civieltechnische kunstwerken zijn geen meldingen gedaan door bewoners.

Technische kwaliteit

De kwaliteit van de civieltechnische staat wordt eens per twee jaar gemonitord. De conditie van de civieltechnische kunstwerken is op peil en er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

7.5 Ontwikkelingen 2020-2024

Voor de komende jaren verwachten we nog meer uitbreidingen. In 2020 wordt in het ontwikkelgebied Waterfront de tunnel onder de N302 door die het overloopterrein verbindt met het Waterfront operationeel. In de derde fase worden nog tien bruggen en duikerdammen gerealiseerd naast diverse kademuren en oevervoorzieningen.

De Wellen heeft als doel 'verbinding met water'. In dit project wordt langs de waterlijn een promenadeachtige inrichting gecreëerd met speelse waterbouwkundige elementen die de verbinding met het water zullen versterken. In Harderweide wordt het Crescentpark aangelegd waarin langs de meanderende beek en waterplas diverse brugelementen en kademuurachtige constructies zijn opgenomen.

7.6 Kosten

De beheerraming op basis van de benodigde activiteiten voor duurzame instandhouding volgens de afgesproken prestatieniveau B bedraagt € 165.716.

De beheerraming komt overeen met het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 103.716. Vanuit de kadernota wordt er vanaf begrotingsjaar 2020, € 45.000,- toegevoegd aan onderhoudsbudget. Dit geeft een resterend tekort van € 17.000.

8 Openbare verlichting en technische installaties

De openbare verlichting bestaat voornamelijk uit straatverlichting. We beschikken over 8028 lichtmasten met daarop 8219 lichtmastarmaturen en ongeveer 150 grondspots ter verfraaiing van stadsmuren, gebouwen, bomen en/of kunstobjecten. Technische installaties zijn onder andere de parkeerapparatuur en verkeer regelende installaties (VRI). De technische installaties zijn onder te verdelen in 20 VRI's, 20 parkeerinstallaties, 36 observatiecamera's, 98 bewakingscamera's, 20 parkeerroute informatie panelen en enkele overige voorzieningen. Overige voorzieningen zijn onder andere stroomkasten voor markten en evenementen, detectie-installaties voor CO2 en LPG en rol-, draai- en schuifpoorten en een gladheidsmeldingssysteem. Het doel is om binnen het beschikbare budget de veiligheid op een gewenst niveau te handhaven en de installaties zonder storingen te laten werken.

8.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het voldoen aan de vastgestelde wettelijke verplichtingen voor aansprakelijkheid en waarborgen dat de installaties continu functioneren. Het kwaliteitsniveau voor technische installaties gaat uit van de beheerafspraken die zijn vastgesteld over de levensduur en het instandhoudingsplan. Deze moeten in principe te allen tijde functioneren. Hiervoor is een service-level-agreement afgesloten. De norm is dat problemen binnen 24 uur opgelost zijn. Dit geldt voor parkeerapparaten, VRI's, verwijzingsborden, bewegwijzering, verzinkbare palen en verkeerslichten.

De prestatie-indicatoren voor het beheer van openbare verlichting zijn gebaseerd op een planmatige vervanging van armaturen en masten (± 328 armaturen en ± 170 masten per jaar). Om de kwaliteit te borgen vindt er vier keer per jaar een controle plaats en is er om de drie weken een onderhoudsronde voor het functioneren van de verlichting. Een lamp mag maximaal drie weken niet branden. Ontstaat een verkeersonveilige situatie, zoals bij een lichtmast ter hoogte van een zebrapad, dan wordt er sneller ingegrepen.

Daarnaast is de ambitie om minimaal te voldoen aan afspraken vanuit het Energieakkoord. In het Energieakkoord zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- 20% energiebesparing bij OVL en VRI's in 2020 ten opzichte van 2013
- 50% energiebesparing bij OVL en VRI's in 2030 ten opzichte van 2013
- 40% van de OVL voorzien van slim energiemanagement in 2020
- 40% van de OVL energiezuinig in 2020

8.2 Beleidsuitgangspunten

Er is geen inrichtingsvisie voor openbare verlichting. Als basis voor de doelen en richtlijnen gelden de Richtlijnen van de NSVV/ROVL. Een uitzondering daarop zijn wegen buiten de kom die, op twee doorgaande routes na, op basis van baakverlichting zijn ingericht.

Voor technische installaties geldt dat deze moeten voldoen aan de landelijke normen. Uitgangspunt is dat deze installaties continu moeten functioneren.

8.3 Korte terugblik

De afgelopen vier jaar hebben we ons openbare verlichtingsareaal een stuk energiezuiniger gemaakt. Door deels te dimmen en alleen maar LED lampen te gebruiken halen we ruimschoots de SER energieakkoord doelen van 2020. In het vorig IBOR-plan zouden we in 2031 volledig over zijn op ledverlichting, maar dankzij een in 2017 door de raad aangenomen

motie voor een extra impuls zijn we in 2027 volledig over en zullen alle 8219 verlichtingsobjecten voorzien zijn van LED.

De verlichting langs de Groene Zoomweg is als gevolg van de bezuinigingen uitgezet. Vanwege de vele inbraken in de achterliggende wijk zijn deze na drie jaar alsnog weer in bedrijf gesteld.

In 2015 hebben we een gladheidsmeldingssysteem aangeschaft waarbij op drie locaties in Harderwijk de temperatuur en het zoutgehalte wordt gemonitord. Dit systeem, in combinatie met een KNMI weervoorspellingskoppeling, ondersteunt de strooi coördinator bij het bepalen of we wel of niet uitgaan om te strooien.

In 2016 hebben we beleidsregels voor een oplaadinfrastructuur (laadpalen) opgesteld. Particulieren zonder parkeermogelijkheden op eigen terrein bieden we hiermee de mogelijkheid gratis een laadpaal in de nabijheid van hun woning te laten plaatsen, om elektrisch rijden te stimuleren. Dit heeft tot nu toe ongeveer 80 laadpunten opgeleverd.

Ook is het areaal aan toezichtcamera's uitgebreid. Naast het uitgaansgebied en strandeiland (29st) zijn er drietoezichtcamera's geplaatst in het Hortuspark en vier rondom het AZC. Daarnaast zijn er zeven mobiele camera units aangeschaft waarmee we overal in Harderwijk camera toezicht kunnen faciliteren als dat noodzakelijk is.

Op het gebied van parkeerregulering hebben we de parkeerapparatuur gemoderniseerd en is er een gemeentelijk parkeer route informatie systeem (PRIS) bijgekomen. Deze is gekoppeld aan het provinciale route systeem dat op de N302 aanwezig is om de parkeerstromen te (be)geleiden en te managen. De drie extra verzinkbare palen om de toegang tot de boulevard te reguleren zijn de laatste aanwinst in het areaal aan technische installaties.

De digitale komborden zijn aan het einde van hun levensduur. De aanschaf van deze borden is gefinancierd uit een eenmalig budget en er is geen budget gereserveerd voor vervanging. Voor deze installaties zijn geen reserve onderdelen beschikbaar, dus ze kunnen niet worden gerepareerd.

8.4 Huidige kwaliteit

Snel herstel

Sinds begin 2019 monitoren we alle OV meldingen in de meldingsportaal van de aannemer. Hieruit blijkt dat we in 2019, 195 meldingen zijn aangemaakt. Waarbij het in 80 % van de meldingen ging om defecte lampen. In de andere gevallen ging het om netstoringen, aangereden lichtmasten en andere defecten.

Technische kwaliteit

De lichtkwaliteit in de gemeente Harderwijk is voldoende. Bij aanleg van nieuwe verlichting gaan we uit van de landelijke richtlijnen. Bij grootschalige vervangingen worden altijd lichtberekeningen gemaakt om te voldoen aan de landelijk geldende ROVL-normen. Begin 2019 is 35% van het areaal omgezet in LED. We merken dat LED over het algemeen als prima wordt ervaren. De LEDS worden ook nog steeds efficiënter waardoor de opgenomen wattages ten opzicht van conventionele lampen wel tot 60% reductie gaan geven op het stroomverbruik. Doordat belasting, netbeheerkosten en leveringskosten jaarlijks stijgen zien we de 60% reductie niet volledig terug in de totale exploitatie kosten.

De verdere technische installaties functioneren naar behoren, al vergt het dagelijkse onderhoud van technische systemen wel steeds meer aandacht.

8.5 Ontwikkelingen 2020-2024

Naast het behalen de doelstelling in het Energieakkoord verwachten we dat de Smart City (sensor technologieën) langzaam aan hun intrede gaan doen. Smart City gaat over efficiënter omgaan met systemen en aspecten als energie, infrastructuur, gebouwen, gezondheid, voedselvoorziening, water en afval (circulaire economie). Deze technologie maakt het voor onze inwoners aantrekkelijker, duurzamer, veiliger, goedkoper en efficiënter. Als gemeente houden we de mogelijkheden nauwlettend in de gaten.

Door de uitbreidingen in Harderweide, Waterfront en industrieterrein Lorentz zal het OV areaal uiteindelijk groeien met ongeveer 500 extra lichtmasten. We blijven ons inzetten om de doelstellingen van het Energieakkoord te behalen, eind 2024 is naar verwachting 75% van OV areaal energiezuinig uitgevoerd.

Het E-rijden neemt een enorme vlucht waardoor er in het eerste kwartaal van 2019 al meer laadpaal aanvragen zijn ingediend dan in geheel 2018. Het wordt steeds lastiger om een goede locatie vinden in wijken waar de parkeerdruk al hoog is. Plaatsing van een laadpaal stuit hierdoor vaker op bezwaren bewoners uit de buurt wat leidt tot langere procedures. Aanpassing van het huidige beleid is dan ook op korte termijn wenselijk.

De technische installaties worden voor steeds meer voorzieningen toegepast. Bediening en monitoring van installaties op afstand en koppelingen met andere applicaties bieden meer mogelijkheden maar maken het beheerproces ook complexer. Dit vraagt om meer kennis en kunde van de medewerkers en om betere afstemming van werkzaamheden binnen en buiten de interne organisatie.

8.6 Kosten

De beheerraming op basis van de benodigde activiteiten voor duurzame instandhouding volgens de afgesproken kwaliteit bedraagt € 1.473.355.

De beheerraming is hoger dan het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 730.096.

De beheercalculatie is verminderd door synergievoordelen en de kosten voor het beheren en onderhouden van alle parkeerapparatuur, met een bedrag van € 714. 592. Dat leidt tot een uiteindelijk bedrag van € 758.764. Dit resulteert in een klein tekort van € 28.668.

9 Straatmeubilair

Het straatmeubilair in Harderwijk bestaat uit zitbanken, fietsenklemmen, verkeerspalen, bewegwijzering en stadsplattegronden. Daarnaast zijn er nog enkele bijzondere objecten en elementen. In totaal hebben we ruim 12.000 stuks straatmeubilair. Het doel is duurzaam beheren en onderhouden van het straatmeubilair.

9.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijvingen in de onderhoudsplanning en bestekken. De prestatie-indicatoren voor het beheer van straatmeubilair volgens kwaliteitsniveau B zijn vastgelegd in de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van het CROW in de schaalbalken voor straatmeubilair. Het gaat om de aspecten schoon, heel en veilig. Hieronder staat als voorbeeld de kwaliteitsbeschrijving voor het aspect heel van dragers van straatmeubilair.

Meubilair-drager-deuken en gaten

Verrekenen op frequentie via RAW-hoofdcodes 32.83.23				
A+	A	B	C	D
				
Er zitten geen deuken en gaten in de drager.	Er zitten weinig deuken en gaten in de drager.	Er zitten in beperkte mate deuken en gaten in drager.	Er zitten redelijk veel deuken en gaten in de drager.	Er zitten veel deuken en gaten in de drager.
deuken + gaten 0% per drager	deuken + gaten ≤ 2% per drager	deuken + gaten ≤ 5% per drager	deuken + gaten ≤ 10% per drager	deuken + gaten > 10% per drager

Figuur 5 Bron: CROW, 2018. Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018, publicatie 380

9.2 Beleidsuitgangspunten

De nota Kwaliteit Openbare Ruimte – Straatmeubilair is op 22 februari 2000 vastgesteld voor de periode 2000-2019. In deze nota zijn kwaliteitsomschrijvingen en omvang van de beschikbare middelen getoetst en vastgesteld. De nota is richtinggevend voor de gewenste kwaliteit van straatmeubilair.

9.3 Korte terugblik

Integraal beheerplan Openbare Ruimte 2014

Het beheer is uitgevoerd op het afgesproken niveau. Met de uitbreiding van het areaal, zoals Waterfront, de nieuwe boulevard en Harderweide is er veel straatmeubilair bijgekomen. In deze projecten is hoogwaardig en duurzaam meubilair toegepast wat hogere kosten voor onderhoud en vervanging met zich meebrengt.

Om volwassenen en met name ouderen te faciliteren en te stimuleren tot bewegen in de buitenlucht hebben we extra bankjes geplaatst in de openbare ruimte. De kosten voor het onderhoud van deze bankjes zijn opgenomen in de begroting.

Om de bewegwijzering voor fietsers te verbeteren en routes veiliger te maken hebben we in 2019 eenmalig 20.000 euro gekregen binnen het kader van het thema Zorgzame stad.

Evenementen

Het aantal evenementen dat wordt georganiseerd in de stad neemt toe. Denk hierbij aan Aaltjesdag, Blijde bietjes, rommelmarkten, de Ibizamarkt, en de Visserijdagen. Ook vinden er meer commerciële evenementen plaats zoals Harderwijk op stelten en de Veluwade. Om de organisatie en logistiek daarvan in goede banen te leiden is steeds meer inzet nodig van personeel en materieel zoals hekwerken en prullenbakken. Ook de opbouw en het afbreken van het podium voor Harderwijk Live vraagt veel inzet. De kosten hiervan drukken behoorlijk op de begroting.

Bezuinigingen

In 2014 zijn er bezuinigingen doorgevoerd op onderhoud van straatmeubilair en is het budget met 30% gekort. Om toch het totaalbeeld op kwaliteit B te kunnen onderhouden hebben we vervangingswerkzaamheden uitgesteld. Ook hebben we bij noodzakelijke vervanging van relatief duur design meubilair gekozen voor standaard materiaal.

9.4 Huidige kwaliteit

Om het beheer op een integrale manier uit te kunnen voeren zijn twee uitgangspunten van belang: de kwaliteit zoals die door bewoners en gebruikers ervaren wordt en de technische kwaliteit, die van belang is voor een duurzame instandhouding van de openbare ruimte. De uitkomsten van beide vormen een basis voor de bijstelling van de beheerplannen.

Snel Herstel

De meldingen via Snel herstel over het straatmeubilair zijn ten opzichte van nadere jaren niet toegenomen. De meeste schademeldingen zijn gerelateerd aan schade door vuurwerk rond de jaarwisseling. Jaarlijks worden er ongeveer 30 prullenbakken vernield of opgeblazen.

Technische kwaliteit

De huidige kwaliteit - zoals die blijkt uit de ervaring van de beheerder - is gehandhaafd op niveau B. Doordat er de laatste jaren bij uitbreidingen steeds vaker hoogwaardiger en duurder straatmeubilair wordt toegepast, komen de budgetten voor vervanging onder spanning te staan.

9.5 Ontwikkelingen 2020-2024

Smart-meubilair

Straatmeubilair wordt steeds slimmer, bijvoorbeeld door de toepassing van sensoren om het gebruik van de bankjes in kaart te brengen. Ook kunnen bankjes worden uitgerust met een oplaadpunt of wifi.

Ook prullenbakken met sensoren om de vulgraad te meten, of met een muziekje om kinderen te stimuleren afval in de bak te gooien (denk aan Holle bolle Gijs prullenbakken) zijn in de toekomst niet meer weg te denken. De aanschaf- en onderhoudskosten hiervan zijn uiteraard wel hoger.

Oases in de stad

Om bewoners te stimuleren om naar buiten te gaan leggen we oases aan in de stad. Deze oases bestaan uit een boom, met daaronder in de schaduw een bank en een watertappunt.

Nieuw beleid

Ook zal het beleid voor straatmeubilair tegen het licht moeten worden gehouden. Het huidige beleid stamt nog uit 2000 en is vooral op het gebied van de verwijfsbebording sterk verouderd.

9.6 Kosten

De beheerraming op basis van de benodigde activiteiten voor duurzame instandhouding volgens de afgesproken kwaliteit bedraagt € 256.721.

De beheerraming is hoger dan het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 236.929.

De beheercalculatie is verminderd door onder andere synergievoordelen met een bedrag van € 15.000, dat leidt tot een uiteindelijk bedrag van € 241.721.

Dit komt praktisch overeen met het beschikbare budget.

10 Groen

Harderwijk heeft ongeveer 200 hectare groen en 23.443 straat- en parkbomen. Het doel is om de beplanting en het bomenbestand duurzaam in stand te houden en te voldoen aan de wettelijke zorgplicht.

10.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijvingen in de onderhoudsplanning en bestekken. De prestatie-indicatoren voor het beheer van groen in Harderwijk en Hierden is kwaliteitsniveau B (functioneel) van de CROW. Deze schaalbalken voor de openbare ruimte zijn landelijk vastgelegd in de Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte van de CROW. De nadruk ligt op een technisch maar verzorgde instandhouding van het groen (beplanting en gras). Hieronder de schaalbalk voor het meten van onkruid in beplanting.

Verrekenen op beeld via RAW-hoofdcode 51.48.07

A+	A	B	C	D
				
Er is geen onkruid.	Er is weinig onkruid.	Er is in beperkte mate onkruid.	Er is redelijk veel onkruid.	Er is veel onkruid.
bedekking 0% per 100m ²	bedekking ≤ 20% per 100m ²	bedekking ≤ 30% per 100m ²	bedekking ≤ 40% per 100m ²	bedekking > 40% per 100m ²
bedekking door resten 0% per 100m ²	bedekking door resten ≤ 20% per 100m ²	bedekking door resten ≤ 30% per 100m ²	bedekking door resten ≤ 40% per 100m ²	bedekking door resten > 40% per 100m ²
aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm 0 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm ≤ 10 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm ≤ 20 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm ≤ 30 stuks per 100m ²	aantal stuks onkruid hoger dan 30 cm > 30 stuks per 100m ²

Figuur 6 Bron: CROW, 2018. Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2018, publicatie 380

Voor bomen hanteren we geen beeldkwaliteitsniveau maar daarvoor zijn de normen van het Norminstituut Bomen leidend. Het onderhoud en de visuele controle wordt uitgevoerd volgens de richtlijnen in het Handboek Bomen van het Norminstituut Bomen.

10.2 Beleidsuitgangspunten

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van openbaar groen. Vanuit haar algemene verantwoordelijkheid als beheerder is er een zorgplicht (met verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid) voor een veilige en duurzaam ingerichte openbare ruimte. De aansprakelijkheid is vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek en aanvullende jurisprudentie.

De belangrijkste uitgangspunten voor het groen staan in het Handboek Groen van 2007. Hierin staat onder andere omschreven wat voor soort groen waar gewenst is met het daarbij behorend beheer. Dit is voor beheer vervolgens vertaald in de vorige beheerplannen.

In het vorige Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2014-2019 is besloten om geen chemische middelen meer te gebruiken in de openbare ruimte. Het bestaande intensief te onderhouden groen om te vormen naar goedkoper te onderhouden groen, bijvoorbeeld rozen te vervangen door gazon.

De kaders en uitgangspunten die zijn vastgelegd in de Duurzame Stad en vormen de basis voor pilot 'Straat van de toekomst'. Een aanpak voor de fysieke leefomgeving waarin het toekomstbestendig ontwerpen van de openbare ruimte wordt vertaald in beheers- en uitvoeringsplannen.

10.3 Korte terugblik

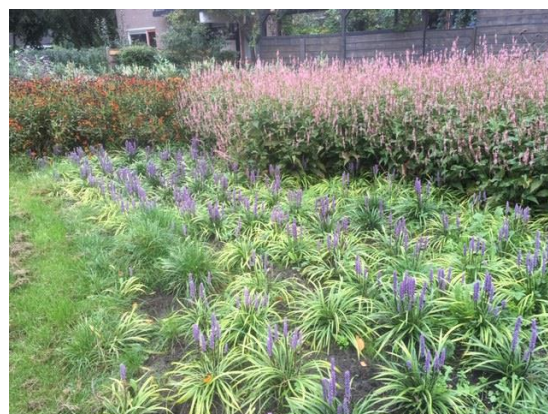
Eenvoud en differentiatie

Om te voorkomen dat de beeldkwaliteit terugliep hebben we beplanting omgevormd naar gazon. Het beheer van gazon is minder intensief en daardoor goedkoper dan het beheer van struiken. Toch is door het extensieve beheer van de afgelopen jaren de kwaliteit van de plantvakken hard achteruit gegaan. Door het hoge onkruid zijn struiken doodgegaan en zijn kale plekken ontstaan in de plantvakken.

Om meer kleur in de openbare ruimte te brengen hebben we veel bloembollen toegepast. De narcissen en krokussen geven in het voorjaar een fleurig beeld. Inwoners zijn hierover zeer enthousiast we krijgen hierover regelmatig complimenten.

Bewoners maken weinig gebruik van sponsoring om geld te genereren voor eigen voorstellen. Voor de sponsoring door bedrijven van de rotondes is meer animo, maar het levert wisselende resultaten op. Het geëiste Kwaliteitsniveau A is niet altijd behaald. Het jaar 2019 gebruiken we als ijkpunt voor de onderhoudsinspanning van de ondernemer en afhankelijk van deze uitkomsten zullen we bepalen of het contract wordt verlengd.

Steeds meer inwoners en bedrijven van Harderwijk en Hierden steken zelf de handen uit de mouwen. "Samen kleuren we de Stad" heeft veel bewoners bewogen om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de openbare ruimte bij hun in de buurt. Bewoners en bedrijven onderhouden nu niet alleen moestuintjes maar ook "gewoon" plantsoen. De Boegmeen en Bunschotenmeen zijn fantastische voorbeelden van groenvoorziening die door bewoners zelf zijn aangelegd en worden onderhouden.

Social return

In de groenbestekken zijn we overgestapt op een Bonus malus systematiek, waarbij aannemers een bonus krijgen voor de invulling van social return. Het stimuleerde aannemers om ook mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring op te laten doen. Helaas heeft de inzet van deze mensen niet geleid tot een vast arbeidscontract en worden ze alleen ingezet voor tijdelijke contracten. Bij de laatste aanbesteding hebben we dan ook de keuze gemaakt om dit niet meer toe te passen maar op zoek te gaan naar een duurzamere oplossing. Samen met de Inclusief Groep zoeken we nu naar een vorm waarbij opleiding in kennis en vaardigheid een speerpunt is.

Natuurlijk duurzaam

In het vorige beheerplan hebben we nog niet sterk ingezet op duurzaamheid. Toch hebben we in het groen de afgelopen jaren al een aantal stappen gezet om het beheer in Harderwijk duurzamer te maken. Voor steeds meer bermen passen we bijvoorbeeld natuurvriendelijk beheer toe. In 2018 hebben we ons aangesloten bij Harderwijk zoemt.

Bomen

Uit vele onderzoeken blijkt dat groen belangrijk is voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Groen en bomen in de stad bevorderen het welzijn van de inwoners, temperen de gevolgen van hittestress en overvloedige regen, en dragen bij aan een grotere biodiversiteit. In de publicatie van Wageningen Environmental Research over de risico dialoog over hittestress die in Harderwijk is gevoerd met belanghebbenden blijkt dat in het huidige klimaat al knelpunten spelen, met name voor ouderen en zwakkeren¹.

Door hun hitte dempende effect zijn bomen heel belangrijk in de openbare ruimte, vooral in versteende delen met veel bestrating. Bomen in verharding hebben voldoende ondergrondse groeiruimte nodig om uit te kunnen groeien tot gezonde en volwassen exemplaren. Sinds een paar jaar is veel onderzoek gedaan naar de leefomstandigheden van bomen en de veiligheid. We weten steeds beter wat een boom nodig heeft om goed en veilig te kunnen groeien. Het Norminstituut Bomen heeft in het Handboek Bomen landelijk erkende normen voor opgenomen.

Ondanks de belangrijke rol die bomen spelen in het behouden van een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving is het aantal bomen in Harderwijk en Hierden sinds 2014 met 442 afgenomen.

Deze terugloop is te verklaren uit de groeiomstandigheden van de bomen in verharding. Bomen in verharding hebben zonder speciale ondergrondse groeiruimte voorzieningen een kortere levensduur dan bomen in gras of beplanting en vallen dus eerder uit.

Bij herinrichtingsprojecten blijkt de behoefte aan parkeerplaatsen groot. Zonder extra investeringen is het niet haalbaar om voor bomen een geschikte groeiplaats te realiseren en parkeerplaatsen en bomen te combineren. Nu wordt als gevolg van de beperkingen in het budget prioriteit gegeven aan de aanleg van parkeerplaatsen en is het aantal bomen in verharding sterk terug gelopen.

10.4 Huidige kwaliteit

Technische kwaliteit

Gemiddeld genomen voldoet het groen aan het afgesproken beheerniveau C. Met ingang van 2019 hanteren we het beheerniveau B. We zien dat alle partijen in dit eerste jaar moeite hebben om niveau B te behalen. Iedereen moet weer wennen na jarenlang onderhoud op niveau C.

Om de kwaliteit van het areaal duurzaam in stand te houden is het noodzakelijk om jaarlijks een deel van het groenareaal te renoveren. Dit vraagt om een vervanging van circa 17.000 m² plantsoen, 35.000 m² gazon en bloembollen en 335 stuks bomen per jaar.

¹ Spijker J.H., C.M.J Jacobs, G. Mol 2019 Aanpak hittestress Harderwijk. Wageningen Environmental research, Rapport

Snel Herstel

We merken dat de bewoners het groen steeds meer gaan waarderen. De kwaliteitsimpuls voor initiatieven in het groen en het groen onderhouden op niveau B beginnen hun vruchten af te werpen. Helaas omdat de leefbaarheidsmonitor niet meer uitgevoerd wordt hebben we geen meting over de daadwerkelijke beleving van bewoners. Een lichte afname van het groenklachten via snel herstel geeft wel een indicatie dat we op de goede weg zijn.

10.5 Ontwikkelingen 2020-2024

Het klimaat verandert; in de toekomst zullen heviger regenbuien vallen en zullen er langere perioden van droogte voorkomen. Niet alle soorten die nu zijn aangeplant zijn berekend op deze wisselende omstandigheden. Daarom is een aanpassing in het assortiment dat we aanplanten noodzakelijk. Ook is het van belang om meer variatie te aan te brengen in de soorten die we aanplanten. Laanstructuren en grote groepen van één soort blijken vatbaarder voor ziekten en plagen.

De ontwikkelingen in de technologie, zoals de digitalisering gaan de beheerpraktijk steeds meer beïnvloeden. Een praktisch voorbeeld daarvan is de toepassing van sensoren bij pas aangeplante bomen. Met behulp van sensoren kunnen we goed bepalen op welk moment we water moeten geven en hoeveel water de boom nodig heeft. Ook in het bijhouden van beheergegevens en het vastleggen van inspecties speelt digitalisering een belangrijke rol.

Landelijk wordt een nieuwe methode – ITree - geïntroduceerd om de financiële baten van bomen op de omgeving inzichtelijk te maken en omzetten naar €. Tweeëndertig gemeenten doen nu mee.

De bestrijding van invasieve soorten, zoals de Japanse Duizendknoop, vraagt extra aandacht. Ook de aanpak van ziekten en plagen, zoals de eikenprocessierups kosten extra tijd. Deze extra inspanning is nu opgenomen in het reguliere beheer.

10.6 Kosten

De beheerraming op basis van de benodigde activiteiten voor duurzame instandhouding volgens de afgesproken kwaliteit bedraagt € 3.394.149.

De beheerraming is hoger dan het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 3.193.117.

De beheercalculatie is verminderd door onder andere synergievoordelen met een bedrag van € 186.823, dat leidt tot een uiteindelijk bedrag van € 3.207.326.

Dit komt praktisch overeen met het beschikbare budget.

11 Spelen

Harderwijk heeft ongeveer 196 speelplaatsen (inclusief sportveldjes) en 850 speel- en sporttoestellen. De gemeente beheert ook de daarbij behorende ondergronden en hekwerken. Het doel is het handhaven van een veilige speelomgeving waar voldoende mogelijkheden liggen voor het spelende en het zich ontwikkelende kind.

11.1 Prestatiebeschrijving

De prestatie is het behalen van de vastgestelde kwaliteitsomschrijvingen voor de onderhoudstoestand van de speeltoestellen en valondergronden. Daarbij zijn de regels in het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen leidend. De prestatie-indicatoren voor het beheer speeltoestellen zijn heel en veilig volgens het Attractiebesluit.

Keuringen

Het onderhoudsteam van Gresbo doet maandelijks een visuele inspectie. Daarnaast voert een onafhankelijke externe partij twee keer per jaar een veiligheidscontrole uit op alle toestellen en ondergronden. Tot het jaar 2018 was de frequentie eenmaal per jaar, maar dat bleek niet voldoende om de veiligheid van de toestellen te kunnen garanderen. Daarom is de frequentie verhoogd naar twee maal per jaar.

Mocht bij keuring blijken dat een toestel onveilig is dan wordt dit meteen verholpen. Als dit door omstandigheden niet direct lukt dan wordt een speeltoestel buiten gebruik gesteld of verwijderd. Kleine gebreken, zoals beginnend houtrot of het aanvullen van de ondergrond leveren niet direct gevaar op en worden binnen een week verholpen.

Alle gebreken en herstelwerkzaamheden leggen we vast in het digitale beheersysteem. Zo is de onderhoudsgeschiedenis van een speeltoestel altijd terug te vinden.

11.2 Beleidsuitgangspunten

De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer van speelvoorzieningen. Vanuit het Attractiebesluit van maart 1997 heeft de gemeente de zorgplicht om de veiligheid van speelvoorzieningen te waarborgen, zowel voor de inrichting als voor het onderhoud.

De belangrijkste uitgangspunten voor het spelen staan in het Speelruimteplan uit 2004. Vanwege de veranderende maatschappij en de steeds grotere rol van burgerparticipatie is het Speelruimteplan uit 2004 gedateerd.

11.3 Korte terugblik

De afgelopen jaren hebben we volgens de planning gemiddeld zeven speelplaatsen per jaar vervangen. Het vervangen van speelplaatsen doen we altijd in samenspraak met bewoners, vooral met de kinderen. Ook zijn er waar nodig individuele speeltoestellen vervangen.

Om meer bewoners te betrekken bij de keus voor nieuwe speeltoestellen is vorig jaar gebruik gemaakt van de participatietool van de 'Speeltuimbouwer'. Via het internet kunnen kinderen hun eigen speeltuin ontwerpen. Met behulp van muntjes kunnen ze voor een bepaald budget een keuze maken uit heel veel verschillende speeltoestellen. Deze ontwerpen worden dan online gezet zodat buurtbewoners kunnen stemmen op het aantrekkelijkste ontwerp.

Ook zoeken we de bewoners op locatie op. We zetten een tent op in de betreffende speelplaats en laten de bewoners kiezen uit meerdere voorbeelden.

Bij het inventariseren van de wensen van bewoners merken we een sterke groei in de vraag naar speeltoestellen met een natuurlijke uitstraling. Deze toestellen worden gemaakt van robinia hout en hebben een grillige vorm. Daarbij kunnen ook natuurlijke spelaanleidingen worden geplaatst zoals een gekapte vertakte boom, wilgentenenhut of zwerfkeien.

Aan de andere kant zijn juist interactieve speeltoestellen heel populair. Tot nu toe zijn er twee geplaatst: de Sutu en de Memo. Met deze speeltoestellen kunnen jongeren een gevarieerd aanbod aan spelletjes doen. Dankzij de internetverbinding is het mogelijk om met jongeren in andere wijken of steden in competitie te gaan.

Ook is er veel vraag naar het aanpassen van de speeltoestellen naar de leeftijdsgroep. Vanwege de doorstroming van gezinnen in een woonwijk kan de leeftijdsopbouw van de wijk verschuiven en sluit het speelaanbod niet meer aan bij de kinderen die in de wijk wonen.

Vanuit burgerinitiatieven en het Stads idee zijn nieuwe speelplaatsen aangelegd. Voor de kosten van het onderhoud en vervanging van deze speeltoestellen is geld beschikbaar gesteld.

Daarnaast zijn de interactieve speeltoestellen en de kunstgrasvelden duurder in onderhoud. De interactieve speeltoestellen hebben een aansluiting op het elektriciteitsnet en op het internet nodig. De kunstgrasmatten en omliggende hekwerken moeten als gevolg van intensief gebruik sneller worden vervangen dan gepland. In 2017 en 2018 is van vijf velden de kunstgrasmat vervangen. Bij vier daarvan zijn ook de hekwerken vernieuwd. Voor de dekking van de kosten is daarvoor een vervroegd krediet aangevraagd.

De oude Gresbo toestellen gaan maar tien jaar mee in plaats van vijftien jaar. De komende vier jaar moeten er daarom in totaal 204 speeltoestellen vervangen worden, dat is tien speeltoestellen per jaar meer dan gebruikelijk.

Helaas ontkomen we in Harderwijk ook niet aan vandalisme. Vooral op plaatsen waar de wat oudere kinderen verzamelen worden toestellen en of hekwerken vernield. De kosten voor reparatie blijven drukken op de onderhoudsbegroting. Jaarlijks zijn de onkosten voor vervanging of door arbeid ongeveer € 7.500.

11.4 Huidige kwaliteit

Door de regelmatig uitgevoerde inspecties en de inzet van het onderhoudsteam zijn de huidige speeltoestellen in goede conditie en voldoen alle speeltoestellen aan de voorschriften van de WAS.

Snel Herstel

Naast het reguliere onderhoud en de veiligheidsinspecties krijgen we ongeveer 45 meldingen per jaar binnen via onze servicelijn Snel Herstel. Vaak gaat dit om vernielingen die we dezelfde dag proberen op te lossen. Omdat de toestellen kwalitatief steeds beter zijn, zien we het aantal meldingen jaarlijks dalen.

11.5 Ontwikkelingen 2020-2024

Nieuwbouwwijken en buurtinitiatieven

Bij de aanleg van nieuwe woonwijken, zoals Harderweide (Crescentpark) en het Waterfront (Strandeiland heuvel) worden ook veel nieuwe speelplaatsen en speeltoestellen geplaatst die onderhouden moeten worden. Ook in de bestaande wijken neemt het aantal speelplaatsen toe als het gevolg van burgerinitiatieven. Sinds 2014 zijn er 130 speeltoestellen bijgekomen, een toename van 18 procent. De trend is bovendien dat de nieuw geplaatste speeltoestellen duurder zijn in aanschaf en onderhoud.

Samenwerking met Gresbo

De mensen van het onderhoudsteam van de Inclusief Gresbo zijn al op leeftijd en werken geen volle arbeidsweek. De directie van de Inclusief Gresbo heeft al laten weten dat er niet aan vervanging van het team wordt gewerkt. Dit betekent dat we in de toekomst op zoek moeten naar een andere en mogelijk duurdere aannemer. We onderzoeken de optie om het onderhoud meer in eigen hand te nemen en eigen werknemers hiervoor in te zetten.

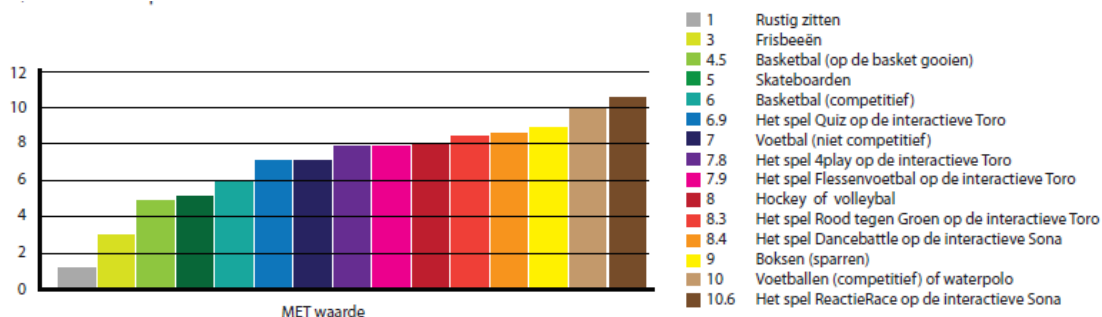
Veranderende wensen

Speeltoestellen worden steeds steviger en gaan steeds langer mee. Aan de andere kant hebben bewoners de behoefte aan een wisseling in speeltoestellen omdat de leeftijdsopbouw in de wijken verandert. We zoeken naar leveranciers die flexibele speeloplossingen aanbieden. Ook moeten we in het beleidsplan oplossingen voor deze trend formuleren.

Buitenspelen motiveren

We willen een actieve en gezonde leefstijl stimuleren. Volgens de beweegrichtlijnen van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport² moeten volwassenen wekelijks ten minste twee en een half uur matig intensief bewegen en kinderen dagelijks minstens een uur.

We merken dat interactieve speeltoestellen erg in trek zijn bij jongeren. Uit onderzoek van TNO blijkt dat interactieve speeltoestellen een hoge beweegintensiteit scoren. Dit wordt uitgedrukt in de MET waarde. Met deze waarde wordt uitgedrukt hoeveel inspanning een activiteit kost ten opzichte van rustig zitten (1 MET).

Daarom willen we meer interactieve speeltoestellen plaatsen zodat jongeren meer in de buitenlucht gaan bewegen. Door een app te ontwikkelen waarop te zien is waar de speeltoestellen staan kunnen jongeren de speeltoestellen makkelijker vinden.

Ook willen we een gezonde leefstijl stimuleren door watertappunten aan te leggen bij speelplaatsen. Zo kunnen bewoners ook buiten schoon drinkwater tappen.

² Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2017) Beweegrichtlijnen 2017

11.6 Kosten

De begroting op basis van de benodigde activiteiten voor duurzame instandhouding volgens de afgesproken kwaliteit bedraagt € 490.212. De beheerraming is hoger dan het bedrag uit de meerjarenbegroting ter hoogte van € 358.747.

De beheercalculatie is verminderd door onder andere synergievoordelen met een bedrag van € 107.416, dat leidt tot een uiteindelijk bedrag van € 382.796. Het tekort is: € 24.049.

Dit tekort is toe te schrijven aan de extra speeltoestellen die zijn geplaatst als gevolg van wijkuitbreidingen en burgerparticipatie en de hogere onderhoudskosten voor interactieve speeltoestellen en kunstgrasvelden. Ook de vroegtijdige vervanging van de Gresbo toestellen brengen extra kosten met zich mee.

12 Terugblik en Aanbevelingen

Voor de beginperiode van het vorige beheerplan stonden nog in het teken van de bezuinigingen. Ondanks de beperkte mogelijkheden hebben we het beheer van de openbare ruimte op een basis niveau uit kunnen voeren. Daarbij lag de nadruk op het realiseren van een schone, hele en veilige openbare ruimte.

In de voorbije periode is de druk op de openbare ruimte alleen maar toegenomen. Er is een steeds grotere aandacht voor onze eigen woonomgeving. Ook stonden de technologische ontwikkeling in het beheerveld niet stil (Smart City -'Slim' beheren). Ook deed het interactieve spelen zijn entree, detectie-installaties voor CO2 en LPG en gladheidsmeldingssystemen. In het groen passen we sensoren toe om nauwkeuriger te kunnen bepalen wanneer we bomen water moeten geven.

Dat biedt kansen, maar tegelijkertijd de vraag hoe je die nieuwe technologieën zo goed en effectief mogelijk inzet.

De invoering van de Omgevingswet vraagt een andere manier van werken die aansluit bij wensen uit de samenleving. Participatie wordt een vereiste en daarmee verandert de rol van bewoners. De bestuurlijke afwegingsruimte wordt maatwerk en moet in samenhang met elkaar worden gezien.

Met de komst van de BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) - een digitale kaart van Nederland waarbij de inrichting van de fysieke omgeving (gebouwen, wegen, waterlopen, bomen) eenduidig wordt vastgelegd, ontstond de mogelijkheid het beheer en de BGT te koppelen.

Ook heeft de omslag in denken hoe we met onze natuurlijke hulpbronnen omgaan gevolgen. We gebruiken bijvoorbeeld steeds minder op fossiele brandstoffen werkende apparaten in de openbare ruimte. Ook proberen we grondstoffen zo veel mogelijk te hergebruiken en recyclen.

De grootste uitdaging voor de komende jaren is de klimaatverandering. De gemeente Harderwijk streeft naar een duurzame, circulaire en energieopwekkende openbare ruimte, waarbij cruciaal is hoe wij onze openbare ruimte inrichten en beheren. Wij willen de openbare ruimte zo inrichten dat de negatieve effecten van klimaatverandering worden opgevangen en verdere verandering wordt tegengegaan, de negatieve effecten worden bestreden. en onze bewoners naar buiten uitnodigt en laat profiteren van een hoogwaardige openbare ruimte.

Social return

Een inclusieve maatschappij waarbij we met zijn allen samen optrekken blijft belangrijk. Door vallen en opstaan leren we steeds beter dit ook toe te passen in de openbare ruimte. De afgelopen jaren hebben we met name in het groen veel methoden uitprobeerde met wisselend succes. Samen met onze ketenpartners willen we de komende periode hierop verder bouwen en werken aan kennis en kunde.

Uitbreiding areaal

Met de aanleg van de wijken Drielanden, Waterfront is het beheerareaal fors uitgebreid. Ten opzichte van het vorige beheerplan is het oppervlak met 170.000 m2 toegenomen, een toename van ongeveer 9% op het areaal.

Ook de initiatieven die in het kader van Stadsidee zijn gerealiseerd vergen een onderhouds-inspanning. Sinds 2017 zijn het hondenstrand, ontmoetingstuin De Rietmeen aangelegd. De aanleg van de pumptrackbaan is samen met de initiatiefnemers opgestart.

Bij spelen werden als gevolg van de bezuinigingen minder toestellen terug geplaatst bij vervanging, maar door aanvragen via het budget voor burgerinitiatieven zijn er juist speeltoestellen bijgekomen. Daarnaast moeten we tijdig vervangingskosten realiseren. De groei van Harderwijk en Hierden is gedekt via de voordeurnorm. De voordeurnorm is nog voldoende om de reguliere uitbreidingen te beheren. Bovenwijkse voorzieningen en voorzieningen gefinancierd met eenmalige middelen worden via de kadernota aangemeld of opgenomen in dit integrale beheerplan openbare ruimte eens in de vier jaar.

Evenementen

Er is meer inzet nodig voor evenementen, de benodigde extra bedragen daarvoor zijn bij diverse disciplines opgenomen. Echter het aantal evenementen en dus ook de inzet per evenement neemt toe. Het achteraf weer schoonmaken drukt zwaar op de begroting.

Leefbaarheidsmonitor

Uiteindelijk is het hele pakket maatregelen qua uitvoering en voorstellen bedoelt om te voldoen aan de vragen en wensen van onze inwoners en bedrijven. Naast de technische beoordeling is het zeer wenselijk te weten of we op de goede weg zijn volgens de bewoners en bedrijven met het beheer van de openbare ruimte. We kunnen het beheer efficiënt doen en technisch hoog scoren, maar als dit door de bewoners niet gewenst is, is het als nog zonde van de inspanning. We hebben meerdere kanalen waarbij we deze wensen en behoeften ontvangen. Snel herstel, inloopavonden maar ook klachten en brieven zijn mooie graadmeters. Echter dat geeft slechts gedeeltelijk beeld. De in het verleden gehanteerde leefbaarheidsmonitor gericht op de openbare ruimte gaf een totaal beeld van de beleving per wijk. Het is zeer wenselijk deze leefbaarheidsmonitor voor de sturing van het voorzieningenniveau en het beheer via het stadspanel in ieder geval eens per beheerperiode (vier jaar) uit te voeren.

12.1 Conclusies per discipline

Per discipline blikken we terug op de afgelopen jaren en doen we aanbevelingen voor de komende periode.

12.1.1 Riool en Stedelijk Water

Om het huidige systeem duurzaam te beheren en te onderhouden is het beheerniveau nog steeds C en dat voldoet. Wij voldoen aan wettelijke verplichtingen als Waterwet, het Afvalwaterplan 2015-2020 en de Leidraad Riolerings. De samenwerking tussen het waterschap Vallei en Veluwe, de gemeenten Ermelo en Putten is intensief. Zowel beleidsmatig als financieel wordt dit beter op elkaar afgestemd door middel van een Zuiveringsketen Afvalwater Plan (ZAP) voor de periode 2015-2020 als vervolg op het (V)GRP.

Bij de herinrichting van de Stationsomgeving bleek het transportriool in slechtere staat dan verwacht. De geplande reliningwerken werden met vijf tot tien jaar vervroegd en zijn de hiervoor later geplande uitgaven naar voren gehaald. Relining heeft als voordeel dat de levensduur van de buis wordt verlengd zonder de weg open te breken. Nadelig gevolg van deze methode is dat voordelen bij renovatie van de weg door dekking van de kosten hiervan uit de rioolvoorziening wegvallen. Voor de instandhouding van de riolerings gaan we uit van een gemiddelde levensduur van 75 jaar. Door de kwaliteit van de riolerings vast te stellen door inspecties blijkt dat vervangingjaren kunnen afwijken. Oude riolen zijn eerder aan vervanging toe, maar nieuwe riolen gaan langer mee. Veel oude riolerings is al vervangen

zodat het aannemelijk is de riolering later te vervangen dan de nu gehanteerde theoretische leeftijd van 75 jaar.

Het transportriool in de Oranjelaan gaan we in 2021-2022 in overleg met de mede-eigenaren gemeente Ermelo en Waterschap Vallei en Veluwe aanpakken. Deze leiding bleek behoorlijk aangetast en is de “halsslagader van Harderwijk”, omdat er bij een calamiteit geen alternatieve route naar de zuivering beschikbaar is. De werkzaamheden worden mogelijk gecombineerd met werkzaamheden van de provincie Gelderland aan de N303.

Voor riolering is voornamelijk het thema Natuurlijk Duurzaam van toepassing door het afkoppelen van hemelwater. Bij het vervangen van riolering of herinrichtingsplannen wordt waar mogelijk tegelijk een infiltratieriool aangelegd.

Aanbevelingen voor de komende jaren

Om de vervangingsonderhoudskosten te berekenen kijken we naar het theoretisch benodigd budget op basis van de totale lengte riolering met een gemiddeld vervangingsbudget. Afgaand op de leeftijd van het huidige rioleringsstelsel verwachten we de grootste vervanging rond 2040. Daarvoor hoeven we niet nu al bedragen te reserveren. In het ZAP volgt definitieve advisering.

Relinen is een nieuwe techniek die gevolgen heeft voor de methode van werken en gevolgen voor de voorziening. Aan de ene kant kan wellicht op de kosten voor rioolvervangings bespaard worden maar nemen de kosten voor het wegonderhoud toe omdat we het voordeel kwijt zijn van de dekking uit de rioolvoorziening.

Wel moeten we hierbij opmerken dat de besparing vooral geldt op de kleinere riolen in de woonwijken. De grote transportriolen zijn van een geheel ander kaliber. Door de grotere diameters en het bekleden van de inspectieputten en het rondpompen van hele grote hoeveelheden afvalwater en de bijbehorende verkeersmaatregelen zorgen voor veel extra kosten die je in een woonwijk nauwelijks hebt. Om vast te kunnen stellen of het relinen van riolen daadwerkelijk goedkoper is, stellen we voor in een volgend ZAP het relinen te evalueren.

12.1.2 Stedelijk water

Om watergangen op diepte te houden zijn incidenteel baggerwerkzaamheden nodig. Omdat niet duidelijk is wanneer deze werkzaamheden uitgevoerd moeten worden wordt voorgesteld om de kosten hiervoor apart te ramen.

12.1.3 Reiniging

Het gemiddelde onderhoudsniveau in Harderwijk wordt ruimschoots gehaald. Toch vragen vooral het Strandeiland, de Stationsomgeving en naar verwachting straks ook Crescentplas extra aandacht en inzet. Op basis van de ervaringen in de zomer van 2019 hebben we de locaties geïnventariseerd waar extra aandacht nodig is. We kunnen deze extra inzet binnen het budget realiseren.

De beheerkosten voor ondergrondse containers vallen onder afvalinzameling en zijn geen onderdeel van dit beheerplan. Wel zien we dat het naast plaatsen van afval een negatief effect heeft op de kwaliteit van het beeld. Ook is extra inzet noodzakelijk van reiniging om het beeld goed te houden. Deze constatering bespreken we in de evaluatie van de huisvuilinzameling.

Er is een toename van het aantal hangplekken dat door verschillende groeperingen wordt bezocht. Deze plekken worden steeds vuiler als gevolg van onder andere drugsgebruik, zoals

het gebruik van lachgas. Blijven inzetten op gedrag is dus belangrijk. Als we met zijn allen onze troep opruimen dan is schoonmaken niet meer nodig. Zeker de jeugd bewust maken (zij hebben de toekomst) is belangrijk.

Met de toenemende digitalisering zoeken we kansen voor een efficiëntere werkwijze: zo overwegen we om prullenbakken met sensoren toe te passen en de mogelijkheid om afval bijeen te persen zodat bakken minder snel vol zijn.

Naast de personele inzet en maatregelen die we nemen voor het netjes houden van de stad is het sturen op gedragsverandering de belangrijkste factor. Als iedereen zijn rommel netjes opruimt hoeven we alleen nog maar blad te ruimen en goten te vegen. Gedragsverandering is en blijft cruciaal in het houden van een schone omgeving. De manier waarop wij communiceren vraagt meer aandacht en moet meer afgestemd worden op de verschillende doelgroepen. In de komende periode zoeken we naar methoden om vooral jongeren te bereiken met de boodschap dat je rommel beter kunt opruimen dan buiten weggooien. Graag blijven wij inzetten op gedragsverandering voor een nette openbare ruimte € 7.500,- per jaar.

12.1.4 Wegen

De vastgestelde kwaliteit C wordt met de onderhoudsmaatregelen binnen het beschikbare budget behaald met voldoende veiligheid en de conditie van de verharding.

De verlaging van kwaliteitsniveau in 2005 van B naar C wordt steeds is zichtbaarder. De consequenties op korte termijn zijn dat meer lapwerk moet worden toegepast. Deze reparaties van wegen zijn goed zichtbaar omdat we bestaande materialen hergebruiken. Het gevolg voor de langere termijn is dat door het uitblijven van tussentijds groot onderhoud wegen eerder moeten worden vervangen en dat er dus kapitaalsvernietiging plaats vindt.

De krapte in het beschikbare budget is afgelopen jaren nog niet zichtbaar geworden doordat we werk met werk hebben kunnen maken, bijvoorbeeld door aan te sluiten bij projecten voor riolering of het Verkeersveiligheidsplan, en door verkregen subsidies. Dit is echter geen structurele oplossing voor de toekomst. Bovendien wordt het door de introductie van relining bij riolering moeilijker om werk met werk te maken. Het gevolg is dat de kosten verschuiven van riolering naar de projecten voor wegen of groen.

Aanbevelingen voor de komende jaren

Tot nog toe komen de kosten voor het wegbeheer praktisch overeen met het beschikbare budget. Voor de toekomst is de verwachting dat deze fors stijgen.

Eenvoud en Differentiatie resulteert in het kwaliteitsniveau C voor de stad. Om binnen de bestaande budgetten te blijven vormen we moeilijk te onderhouden verhardingsstroken, zoals verharde middenbermen, om. Voor aanvullend onderhoud zetten we in op social return. Daarnaast verwelkomen we initiatieven van bewoners en bedrijven voor het zelf schoonhouden van verhardingen in de buurt.

Het handhaven op C niveau zal echter de komende jaren resulteren in meer 'lapwerk' door minder mogelijkheden van werk met werk maken en dit uiteindelijk tot kapitaalvernietiging leidt. Daarom willen wij graag in fases terug op B niveau gaan onderhouden. Dit vraagt een structurele investering van € 320.000 om uiteindelijk het gehele areaal op B niveau te kunnen gaan onderhouden. Hier groeien we in stappen van € 80.000,- per jaar naartoe (2021 € 80.000 structureel erbij, het jaar er op 2022 nogmaals €80.000, in 2023 ook zodat we t.o.v. 2020 er dus in 2024 jaarlijks structureel € 320.000 bij krijgen).

Wens versus realiteit

We halen de doelstellingen zoals in eerder genomen besluiten voor verkeersveiligheid en binnenstadvisie niet door het ontbreken van de daarvoor benodigde middelen.

12.1.5 **Civieltechnische Kunstwerken**

De vastgestelde kwaliteit C wordt door middel van bepaalde onderhoudsmaatregelen binnen het beschikbare budget, de veiligheid en de conditie behaald. Dit is vooral te danken aan de relatief jonge leeftijd van het grootste deel van civiele kunstwerken zodat de vervangingskosten en de onderhoudskosten nog relatief laag zijn. Hierdoor is het huidige tekort van € 21.096,- voor de komende 4 jaar te overbruggen, maar zullen in de toekomst tot tekorten leiden.

De eisen waaraan civieltechnische kunstwerken dienen te voldoen staan beschreven in het beheerprogramma IASSET. Het areaal is de afgelopen vier jaar gegroeid en is als gevolg van de 3e bouwphase in het Waterfrontgebied verder uitgebreid. Dit leidt tot een flinke toename van de beheerkosten. Deze worden normaliter na oplevering als bestuurlijke verplichting via de Kadernota bijgeraamd.

12.1.6 **Openbare verlichting en technische installaties**

In de afgelopen collegeperiode hebben we verschillende maatregelen genomen om het gebruik van fossiele brandstoffen terug te dringen. Zo zijn tot nu toe 40% van alle armaturen van de straatverlichting al vervangen door energiezuinige LED lampen. We zetten in op een gezond en aantrekkelijk leefklimaat.

Aanbevelingen verlichting voor de komende jaren

Op OV-gebied zijn we goed op weg en worden de doelstellingen vanuit het Energieakkoord ruim op tijd behaald. De doelstellingen voor 2020 hebben we al behaald en die voor 2030 behalen we naar alle waarschijnlijk in 2027, drie jaar eerder dan dat het Klimataakkoord eist. De besparing die we destijds op de leveringskosten van energie hadden geraamd is ongeveer € 50.000,- en ligt nog steeds in de lijn der verwachting.

Het doel om technische installaties binnen het beschikbare budget op een gewenst niveau te handhaven en veilig en zonder storingen te werken is behaald. De technische kwaliteit en de kwaliteit die bewoners ervaren zijn goed. Om dit te waarborgen bevelen we aan het tekort van € 26.688,- voor dagelijks onderhoud voor nu te accepteren en in de toekomst te dekken vanuit de besparing aan energiekosten van de OV.

Aanbevelingen technische installaties voor de komende jaren

In de het verleden (voor 2010) zijn diverse technische installaties door eenmalige investeringen aangeschaft. Dit heeft, naast de uitbreiding van het areaal, ook geleid tot een flinke toename van het beheer en onderhoud. Doordat vervanging nu financieel niet altijd is gewaarborgd, zijn we bij diverse vervangingen afhankelijk van het politieke en economische klimaat. Gevolg is dat verouderde installaties langer dan reguliere levensduur in stand gehouden moeten worden. Dit levert naast hogere onderhoudskosten ook risico's op voor de bedrijfszekerheid van deze installaties. Daarnaast zorgt de forse toename van het areaal dat de budgetten voor vervanging onder druk komen te staan.

12.1.7 **Straatmeubilair**

Het doel om het straatmeubilair binnen het beschikbare budget duurzaam te beheren en onderhouden is behaald. De afgelopen jaren is bij uitbreidingen hoogwaardiger en duurder straatmeubilair toegepast, wat leidt tot spanning in de vervangingsbudgetten. Om te besparen zijn overbodige borden verwijderd en houten planken van banken vervangen door

duurzame gerecyclede kunststof planken. Ook is relatief duur straatmeubilair bij einde levensduur of moest vervangen door een goedkoper standaard type. Zo kunnen we het beheer op kwaliteitsniveau B handhaven. Op bijzondere plekken blijven we bijzondere materialen toepassen.

12.1.8 Groen

Het budget voor het jaarlijkse groenonderhoud is voldoende om het groen op kwaliteitsniveau B te onderhouden de komende jaren. De droogte in de afgelopen twee jaar heeft wel voor veel uitval van beplanting gezorgd. Als gevolg van de veranderingen in het klimaat zijn vaker langdurige perioden van droogte te verwachten. In de begroting is ruimte opgenomen om jaarlijks vaker water te geven waar dat nodig is en om een hoger percentage uitgevallen beplanting te vervangen. Bij nieuwe aanplant passen we zo veel mogelijk soorten toe die beter tegen droogte kunnen.

De bestrijding van invasieve soorten en van plagen, zoals de eikenprocessierups vraagt extra aandacht. De kosten hiervoor zijn opgenomen in de beheerraming.

Het bomenbeheer is de afgelopen jaren uitgevoerd volgens de gemaakte afspraken binnen de beschikbare middelen. Wel zien we helaas dat door de toenemende druk op de openbare ruimte en de behoefte van bewoners aan parkeerplaatsen dat het aantal bomen in Harderwijk en Hierden afneemt.

De terugloop is te verklaren uit de groeiomstandigheden van de bomen in verharding. Bomen in verharding hebben zonder speciale ondergrondse groeiruimte voorzieningen een kortere levensduur dan bomen in gras of beplanting en vallen dus eerder uit. Bij herinrichtingsprojecten blijkt de behoefte aan parkeerplaatsen groot. Zonder extra investeringen is het niet haalbaar om voor bomen een geschikte groeiplaats te realiseren en daarom wordt nu prioriteit gegeven aan de aanleg van parkeerplaatsen en dus minder boomaanplant. Om deze trend het hoofd te bieden moeten we ingrijpende keuzes maken.

12.1.9 Spelen

Als gevolg van wijkuitbreidingen, burgerparticipatie en de hogere onderhoudskosten voor interactieve speeltoestellen en kunstgrasvelden ontstaat er wel een tekort. Ook de vroegtijdige vervanging van de Gresbo toestellen brengen extra kosten met zich mee. Volgens onze calculatie is het totale tekort ca. € 24.000,-. Via de kadernota hebben we reeds € 5.000,- extra aangevraagd voor onderhoud- en vervangingskosten voor bewonersinitiatieven en het Stadsdeed van 2016 (speeltuin De Oude Eik). We verwachten de komende 4 jaar nog voldoende te hebben aan onze budgetten, omdat Gresbo nog 2 a 3 jaar werkt tegen lagere tarieven.

Als gemeente zijn wij verantwoordelijk voor een veilige speelomgeving en het voldoen aan de eisen van de Wet Attractiebesluit Speeltoestellen (WAS), de toestellen en locaties worden geïnspecteerd op veiligheid.

Wij betrekken in het kader van 'Samen kleuren we de Stad' altijd bewoners bij de keus van de inrichting dan wel bij het vervangen van speeltoestellen. Veelal valt de keus tegenwoordig op speeltoestellen met een natuurlijke uitstraling. Ook merken we dat inwoners meer afwisseling in de speeltoestellen wensen, terwijl leveranciers juist producten ontwikkelen die een langere levensduur hebben. We zoeken nog naar een mogelijkheid om met speeltoestellen te variëren dan wel speeltoestellen op een eenvoudige manier te kunnen verplaatsen. Zo is er meer variatie in het speelaanbod en profiteren we optimaal van de langere levensduur.

Bij de jongeren zijn de interactieve speeltoestellen die zijn geplaatst erg in trek omdat ze goed aansluiten bij hun belevingswereld.

De vervanging van het kunstgras en de hekwerken op de kunstgrasveldjes in Harderwijk hebben we twee jaar eerder moeten uitvoeren dan gepland. Dit komt door het intensieve gebruik van de velden, waarbij de levensduur van het materiaal is bekort.

Aanbevelingen voor de komende jaren

Het speelplaatsen onderhoudsteam dat onderdeel is van de Inclusief Groep houdt over één á twee jaar op te bestaan. Hierdoor stoppen wij op dit gebied met 'Social Return'. We willen onderzoeken of het onderhoud van speelplaatsen in eigen beheer gedaan kan worden of dat we naar een andere – maar zeker duurdere – aannemer moeten zoeken.

Om het buitenspelen meer te stimuleren willen we een app ontwikkelen waar kinderen de speelplaatsen en de speelvoorzieningen per locatie kunnen bekijken.

Door het aanbieden van aantrekkelijke speelplekken stimuleren we de jongeren om meer buiten te spelen. In de gemeente Harderwijk zijn tot nu toe twee interactieve speelplekken ingericht. Daar kunnen jongeren met elkaar en via het digitale netwerk ook in competitie met anderen spelen. Deze speellocaties worden goed bezocht en daarom streven we ernaar om meer interactieve speelplaatsen in te richten.

Het huidige speelruimteplan dateert uit 2004. Door de vele ontwikkelingen is de wens om een nieuw speelruimteplan op te stellen. In het vorige IBOR-plan (2014-2019) is daar reeds over gesproken.

12.2 Aanbevelingen per thema

12.2.1 Bewoners- en bedrijfsinitiatieven

De aanpak om bewoners van Harderwijk meer te betrekken bij het beheer van de openbare ruimte is een succes gebleken. Onder de noemer 'Samen kleuren we de Stad' zijn ongeveer 100 buurtinitiatieven opgestart. In de binnenstad hebben we samen met de bewoners al meer dan 100 geveltuinen gerealiseerd en via het Stadsidee is al vier maal een plan van inwoners voor een bruisend Harderwijk uitgevoerd. We merken dat de buurtinitiatieven leiden tot inspirerende ontmoetingen en waardevolle contacten tussen burens en meer sociale cohesie.

Cruciaal hierin is geweest dat we snel hebben kunnen schakelen en adequaat hebben kunnen insprijnen op wensen van bewoners. De tijdelijke hiervoor beschikbare middelen zijn essentieel gebleken en hebben zich zeker terug verdiend.

Aanbevelingen voor de komende jaren

We willen het succes van de afgelopen jaren continueren en het Stadsidee en buurtinitiatieven structureel onderdeel maken van het beheer van de openbare ruimte. Het is verstandig hiervoor de komende jaren € 100.000 structureel te reserveren.

12.2.2 Eenvoud en differentiatie

Door ons te beperken tot de basis, namelijk functioneel (schoon, heel en veilig) hebben we over de breedte het beheer uit kunnen voeren zonder grote nadelige gevolgen. Voor groen is het beheerniveau van C weer naar B gebracht in deze college periode. Voor wegen en riolering is het beheerniveau nog steeds C.

Een nette openbare ruimte waar de gemeente zorgt voor de basis is de gebruiker zeer belangrijk, we kunnen nog zo ons best doen om bijvoorbeeld zwerfafval te prikken maar mooier is natuurlijk als we dit niet hoeven te doen. Inzetten op gedrag blijft dus belangrijk. In de communicatie met name gericht op kinderen (zie blz. 24) willen we dus blijven inzetten à € 7.500. Daarnaast is het mogelijk om in aanmerking te komen voor een zwerfafvalvergoeding (Monitoring Minimaal een initiatief van VNG en Afdelingsverpakkingen). De gemeente moet dan aan twee voorwaarden voldoen, namelijk ieder jaar registratie van enkele kernpunten over onze zwerfafvalaanpak en een online vragenlijst invullen, naast een beperkte monitoring van de beeldkwaliteit zwerfafval (minimaal 1 meetronde op 50 meetlocaties met 4 beeldmeetlatten).

Aanbevelingen voor de komende jaren

We merken dat de onderhoudskwaliteit van de wegen langzaam maar zeker steeds verder terug loopt. Om dit te stoppen en stapsgewijs terug te komen op beheerniveau B is structureel € 320.000 voor de komende jaren nodig. We willen daarvoor voorstellen om ook voor wegen het beheerniveau stapsgewijs bij te stellen naar B en onderzoeken hoe dit op de beste wijze kan bijvoorbeeld per wijk. Door de komende 4 jaar, jaarlijks de budgetten structureel op te plussen met € 80.000.

Wens versus realiteit

Voor zowel een verkeersveilige wijk als voor een binnenstad conform vastgestelde raadsbesluiten stellen we voor een plan van aanpak te maken. In dit plan van aanpak gedifferentieerd weergeven wanneer welke buurten aan de beurt zijn en wat de financiële consequenties zijn van het inrichten hiervan conform stand beleid.

12.2.3 **Natuurlijk duurzaam**

In het vorige plan hebben we ons voorgenomen om geen maatregelen te nemen die onomkeerbaar zijn of die een stap terug betekenen voor de milieukwaliteit. In de praktijk hebben we toch al een aantal stappen kunnen zetten naar een duurzamer beheer van de buitenruimte. Voor de komende periode staat duurzaamheid in onze beheerpraktijk centraal. De duurzaamheidsvisie van Harderwijk rust op vier pijlers: de energieke stad, circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

De energieke stad

In de groenbestekken hebben we een bonus opgenomen voor beperking van de uitstoot van CO₂. Daarnaast zijn we waar mogelijk overgestapt naar elektrisch materieel. Het machinepark bestaat zoveel mogelijk uit elektrisch aangedreven voertuigen.

Circulair

Wij zoeken naar milieuvriendelijke oplossingen bij de keuze van de materialen die we toepassen; voor speelondergronden gebruiken we in plaats van rubber valondergronden boomschors of gras. Met onze grondstoffen gaan we zuinig om: waar mogelijk wordt bijvoorbeeld bestratingmateriaal in projecten hergebruikt. Ook voor straatmeubilair maken we de keuze voor duurzame materialen.

Klimaatbestendig

We richten de openbare ruimte klimaatbestendig in, waarbij wij ruimtelijke ontwikkelingen, beheer, gezondheid en natuur als een gezamenlijke opgave laten samen komen. Regenwater koppelen we waar mogelijk af. We bergen het overtollige regenwater in het oppervlakte water of laten het infiltreren in de bodem.

In de toekomst zullen vaker langere perioden van warmte en droogte voorkomen. Vooral in een versteende omgeving zijn de gevolgen hiervan goed merkbaar, want daar loopt de temperatuur flink op. Dit betekent een gezondheidsrisico voor kwetsbare groepen zoals ouderen. Bomen zorgen voor een toekomstbestendige stad en een gezond leefklimaat en dragen zo bij aan met geluk en gezondheid van onze inwoners. Bomen bieden prettige wijken om te wonen, helpen ons bij de beleving van onze geschiedenis. Ze houden hemelwater vast, verminderen hitte door natuurlijke verkoeling en dragen bij aan het in stand houden en verhogen van de biodiversiteit.

Aanbevelingen voor de komende jaren

Biodiversiteit

We vormen traditionele gazons en bermen om naar bloemrijke bermen en solitaire struiken bij voldoende ruimte waar insecten, vlinders en vogels voedsel en een schuilplaats kunnen vinden. Zo dragen we bij aan een grotere biodiversiteit.

12.2.4 Social return

Het betrekken van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt is nog niet naar volledige tevredenheid van de grond gekomen. Door de inzet van een bonus regeling in de bestekken zijn in het groen wel een aantal mensen tijdelijk aan werk geholpen. De inzet van deze groep blijft echter beperkt tot een tijdelijk contract gedurende de zomerperiode als er extra behoefte is aan arbeidskrachten.

Aanbevelingen voor de komende jaren

In het Stadsbedrijf willen we juist een duurzame oplossing voor deze groep. Daarom zoeken we met Inclusief Groep (Intervens) naar een methode waarbij we mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt duurzaam in kunnen zetten in het beheer van de openbare ruimte. De bedoeling is niet alleen mensen aan baan te helpen maar ze vooral te helpen de competenties te ontwikkelen zodat ze zelfstandig kunnen opereren op de arbeidsmarkt. De begeleiding van deze groep vraagt inzet van 0,5 fte.

Kosten structureel € 24.000.

12.2.5 Gezondheid en Vitaliteit

Wij willen een gezonde en actieve levensstijl bevorderen voor de inwoners van Harderwijk en Hierden en hen stimuleren om met plezier een leven lang te bewegen en te sporten. In toenemende mate wordt er gebruik gemaakt van de openbare ruimte voor individuele sportbeoefening, zoals bijvoorbeeld hardlopen, mountainbiken, wandelen of fietsen.

We zetten actief in op bewegen in de openbare ruimte en richten die zo in dat deze uitnodigt tot bewegen en we volwassenen stimuleren meer te gaan bewegen in de buitenlucht. Om de volwassenen in beweging te krijgen en belemmeringen weg te nemen, worden in de gemeente Harderwijk aantrekkelijke beweegroutes gerealiseerd.

De routes sluiten op elkaar aan en kunnen met elkaar gecombineerd worden, daarnaast worden er voorzieningen langs de route geplaatst om individueel of gezamenlijk bewegen extra te stimuleren. Het streven is de komende jaren de omgeving verder sport- en beweegvriendelijk in te richten. De Beweegrichtlijnen (RIVM) helpen hierbij. Ook water drinken past in een gezonde levensstijl en er zijn daarom tweeëntwintig watertappunten aangelegd. T.b. van het onderhoud van deze watertappunten vragen wij structureel € 10.000 aan.

13 Financiële planning

13.1 Uitgangspunten financieel overzicht

In bijlage 15.4 is per product een financieel overzicht opgesteld. De uitgangspunten en samenvatting staan hierna.

De financiële overzichten in bijlage 15.4 bestaan in principe uit de volgende onderdelen:

- In de overzichten zijn primair de kosten inzichtelijk gemaakt. De dekking van de kosten van het gekozen onderhoudsniveau is afhankelijk van politieke besluitvorming. In deze besluitvorming wordt de keuze tussen activering van renovatie of toedeling aan de exploitatie betrokken, immers de gemeente is vrij en wordt door de BBV gestimuleerd om investeringen met een maatschappelijk nut op een zo kort mogelijke termijn af te schrijven.
- Een financiële planning met een onderverdeling van de kosten voor hoofdmaatregelen:
 1. service onderhoud,
 2. planmatig jaarlijks onderhoud,
 3. planmatig meerjaarlijks onderhoud,
 4. inspectiewerkzaamheden,
 5. overhead.

De eerste vier hoofdmaatregelen bepalen de beheercalculatie.

Onder 'overhead' zijn de kosten voor voorbereiding, toezicht en administratie op basis van eigen personeelsuren tegen gemeentelijk verreken tarief opgenomen. De percentages voor de overhead verschillen per product, dit heeft te maken met de wijze van uitvoering van het beheer, aanbesteding en dergelijke.

Door de verschillen in de methodiek van de kostprijsberekening in de beheercalculatie en de budgettering zal er altijd enig verschil in de totaalsommen zijn.

- Een overzicht van de exploitatiebegroting van 2019, waarbij alleen de kosten die direct met het beheer te maken hebben zijn opgenomen en het deel van de investeringen dat in 2019 voor het product is geraamd en betrekking heeft op het onderhoud van bestaande voorzieningen.
- Bij de financiële planning wordt het gerealiseerde (huidige) kwaliteitsniveau en het streefniveau vermeld.
- Onder de kop 'Bestaand beleid en nieuw beleid' zijn posten opgenomen waarmee de gemeente stuurt in de kosten en de kwaliteit van het beheer. Hier staan ook besparingen die mogelijk zijn omdat bepaalde beheerkosten nog niet gemaakt hoeven worden.
- De kosten voor renovatie en vervanging zijn gebaseerd op een meerjaarlijks gemiddelde. Als gevolg van prioritering kunnen er fluctuaties in de jaarschijven van de beheercalculatie ontstaan. Dit is dan te zien in de meerjarenvervangingschema's in paragraaf 13.4.

13.2 Financieel overzicht voor alle disciplines

Voor de producten in de openbare ruimte zijn beheercalculaties gemaakt op basis van normen, landelijk gehanteerde kengetallen en ervaringscijfers. De hoofdmaatregelen zijn onderverdeeld in service onderhoud, planmatig jaarlijks onderhoud, planmatig meerjarenonderhoud, inspectiewerkzaamheden en overhead.

De beheercalculaties (regel TB) zijn afgezet tegen de huidige budgetten uit de exploitatiebegroting (regel BE).

De totale calculatie voor het beheer van de openbare ruimte bedraagt € € 11.031.750 en in 2019 is het exploitatiebudget € 9.404.387. Door beleidsmaatregelen (regel 6) is de beheercalculatie teruggebracht tot een bedrag van € 9.541.695 waardoor een tekort resteert van € 137.307. Dit is 1,5% van het budget.

De hoofdconclusies over de financiën voor het beheer van de openbare ruimte zijn:

- a. Het totale beheerbudget is redelijk in balans met de gezamenlijke beheercalculaties na aanpassing met nieuw en huidig beleid behalve voor kunstwerken
- b. De beheerbudgetten Stedelijk water, reiniging, wegen, openbare verlichting, straatmeubilair, groen en spelen zijn over het algemeen toereikend voor het realiseren van de bestuurlijk vastgestelde streefkwiteit
- c. Het beheerbudget, civiele kunstwerken en technische installaties zijn op basis van de beheercalculatie niet toereikend voor het behalen van de bestuurlijk vastgestelde kwaliteit
- d. Voor riolering is wel de kanttekening dat we niet de vervanging van het riool in dit beheerplan hebben berekend. Hierover volgt nadere advisering middels het ZAP
- e. Voor civiele kunstwerken is het budget voor de komende periode voldoende door het jonge areaal
- f. Het budget spelen staat continu onder druk (tekort ruim 6%). Bij de beheercalculatie is uitgegaan van het uitvoeren van het jaarlijks onderhoud door de Gresbo
- g. Voor technische installaties komt het tekort met name door eenmalig gefinancierde voorzieningen zoals de camera's. Deze zullen we apart aanmelden middels de meerjarenplanning.

13.3 Financiële gevolgen van de thema's

In paragraaf 12.2 staan de algemene voorstellen en de voorstellen van de thema's. De effecten van de voorstellen zijn verschillend.

Voor een deel van de voorstellen kunnen we de afgesproken of wenselijke kwaliteit realiseren zonder dat er extra budget nodig is. Die zijn dus budgetneutraal. Andere voorstellen hebben voornamelijk een effect op het sociale domein en geen directe budgetgevolgen, bijvoorbeeld het vergroten van de participatie of de adoptie van delen van de openbare ruimte. Tot slot zijn er voorstellen waarvan de financiële gevolgen nog niet duidelijk zijn, zoals bijvoorbeeld de areaaluitbreidingen in het Waterfront of de aanvullende rioolvervangingen die uit de inspecties blijken.

Het overzicht hieronder is beperkt tot die voorstellen die een directe budgetvraag met zich meebrengen. Voor deze voorstellen zullen we aparte kadernota aanvragen indienen.

Product	Actie	Incidenteel	Structureel
Natuurlijk Duurzaam			
Bewoners- en bedrijfsinitiatieven			
<i>Alle disciplines</i>	Voortzetten kwaliteitsslag openbare ruimte samen met bewoners en bedrijven		100.000
Social return			
<i>Alle disciplines</i>	Samen werken aan een kans op de arbeidsmarkt		24.000

Eenvoud en differentiatie			
<i>Wegen</i>	Van kwaliteit C naar B		2021: 80.000 2022: 80.000 2023: 80.000 2024: 80.000
<i>Reiniging</i>	Blijvend inzetten op gedragsverandering vooral bij de jeugd om zo een nette openbare ruimte te houden		7.500
<i>Civiele kunstwerken</i>	Areaaluitbreiding bruggen		PM
Gezondheid en vitaliteit			
<i>Stedelijk water</i>	Instandhouden watertappunten		10.000

13.4 Meerjarenplanning Beheer Openbare Ruimte

	2021	2022	2023	2024	2025
vervanging opslagsysteem bewakingscamera's	€ 55.000,00				
skatebaan Sypel					€ 210.000,00
vervanging opslagsysteem camera's politie				€ 45.000,00	
brug havendam			€ 200.000,00		
<i>prijspeil 2019</i>					

14 Bronnen

Gemeentelijke plannen en beleidsstukken:

Collegeprogramma 2018-2022. 'Aanpakken met ambitie'. Harderwijk, 2018

Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan 2010-2015. Op weg naar kwaliteit. Harderwijk: 2010

Grontmij (2015) *Zuiveringskring Afvalwaterkeren Plan. Waterschap Vallei en Veluwe, gemeente Harderwijk, gemeente Ermelo, gemeente Putten*. De Bilt: Grontmij Nederland

K.J. Bakema, J.L. Dirksen, M. van den Ende, J. Essenburg, D. Gielen, F. van Tol, B. de Zwaan (2014) *Integraal beheerplan openbare ruimte 2015-2019. Samen kleuren we de stad*. Boskoop: DG Groep.

Kadernota 2020-2023. Stad met ambitie. Harderwijk: 2019

Kwaliteit Openbare Ruimte – Straatmeubilair. Harderwijk: 2000

Sportbeleidsnota Gemeente Harderwijk. Harderwijk: 2019

Structuurvisie Harderwijk 2031, Harderwijk: 2012

Themabegroting 2019-2022. Harderwijk: 2018

Duurzaamheidsvisie Harderwijk *De Duurzame stad*, concept. Harderwijk, juli 2019

Zuiveringskring Afvalwaterketen Plan, Waterschap Vallei en Veluwe, gemeente Harderwijk, Ermelo en Putten (Grontmij 2015)

Overige publicaties:

110 Whitepaper Interactief Spel (2019) *Waarom interactief spelen bijdraagt aan een gezonde leefstijl*. Yalp <https://www.yalp.nl/yalp-brochures>

CROW (2018) *Kwaliteitscatalogus openbare ruimte 2018, publicatie 380*. Ede: CROW

JH Spijker, CMJ Jacobs G Mol (2019) *Aanpak hittestress Harderwijk*. Wageningen: Wageningen Environmental Research

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2017) *Beweegrichtlijnen 2017*